

**Univerzita Palackého v Olomouci
Cyrilometodějská teologická fakulta**

Katedra Křesťanské sociální práce

Charitativní a sociální práce

Eliška Dvorská

**Srovnání sociálních služeb pro rodiče s dětmi
v nepříznivé životní situaci v České republice
a v Německu**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Hana Krylová, Ph. D.

2011

„Oženit se, založit rodinu, přijmout všechny děti, jež přijdou, zachovat je na tomto nejistém světě a dokonce, bude-li to možné, je trochu vést, to je podle mého přesvědčení nejvyšší meta, jíž může člověk dosáhnout“.

(Franz Kafka)

*Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala samostatně,
pouze za použití uvedených zdrojů a pramenů.*

.....
Eliška Dvorská

Děkuji Mgr. Haně Krylové, Ph.D. za trpělivost, podnětné nápady a připomínky při vedení mé bakalářské práce. Poděkování patří i pracovníkům Jugendamt, Bernhard-Heising-Haus a samozřejmě mé rodině a všem, kteří mě podporovali.

Obsah

ÚVOD	6
1 Vymezení základních pojmů	8
1.1 Rodina	8
1.2 Děti	9
1.3 Životní situace	9
1.4 Nepříznivá sociální situace a krizová životní situace	10
2 Sociální práce s rodinou	12
2.1 Definice sociální práce	12
2.2 Charakteristika sociální práce s rodinou	13
3 Systém sociálních služeb v České republice	16
3.1 Definice sociálních služeb	16
3.2 Poskytovatelé sociálních služeb a služeb souvisejících pro rodiny s dětmi v Olomouci	19
3.2.1 Sociální poradenství	20
3.2.2 Služby sociální péče	23
3.2.3 Služby sociální prevence	26
4 Systém sociálních služeb v Německu	30
4.1 Definice sociální práce a sociální pedagogiky	30
4.2 Poskytovatelé sociálních služeb a služeb souvisejících pro rodiny s dětmi v Herfordu	31
4.2.1 Sociální poradenství	32
4.2.2 Služby sociální péče	34
4.2.3 Služby sociální prevence	39
5 Porovnání služeb pro rodiny s dětmi v nepříznivé životní situaci v Olomouci a v Herfordu	41
5.1 Porovnání nabídky služeb dle jednotlivých nepříznivých sociálních situací ..	41
5.2 Porovnání služeb dle specifických situací	43
5.3 Porovnání dostupnosti služeb	45
ZÁVĚR	47
Seznam literatury a pramenů	49
PŘÍLOHY	53

ÚVOD

V této bakalářské práci se zaměříme na rodiny s dětmi v nepříznivých životních situacích. Cílem bude definovat nepříznivou životní situaci a pojem sociální služba v České republice a Německu. Dále popsat systém sociálních služeb a služeb souvisejících pomáhajících rodinám s dětmi v nepříznivé životní situaci v Olomouci a v Herfordu. Metodou k naplnění cíle bude analýza literárních zdrojů, dokumentací a webových stránek jednotlivých zařízení.

První kapitola nás obeznámí se základními pojmy jako jsou rodina, děti a stěžejním pojmem, od kterého se odvíjí služby popisované v této bakalářské práci, je nepříznivá životní situace. Vyjádření nepříznivé životní situace je velice široký pojem, proto si ho přiblížíme pomocí pojmů jako jsou životní situace, nepříznivá sociální situace a krizová životní situace, z nichž vyvodíme určitou představu o takové situaci.

Druhá kapitola poskytuje náhled na sociální práci, kde se bude jednat o definici sociální práce jako takové, ale i specifika sociální práce s rodinou. Vysvětlíme si důležitost objektivního zhodnocení situace v rodině, průběh hodnocení, metody a terapie využitelné při sociální práci s rodinou a v neposlední řadě také postavení a roli sociálního pracovníka.

Třetí kapitola je věnovaná sociálním službám v České republice, konkrétně městě Olomouci. Nejprve si vydefinujeme pojem sociální služba podle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách. Poté se zaměříme na město Olomouc a její základní údaje, působnost sociálních služeb a oblastí zájmu oddělení péče o rodinu a děti. Služby pro rodiny s dětmi v nepříznivých životních situacích si pro přehlednost rozdělíme na sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.

Čtvrtá kapitola pojednává o sociálních službách v Německu, v tomto případě o městě Herford. Vzhledem k tomu, že v Německu neexistuje jednotná definice sociálních služeb, vysvětlíme si proto pojmy sociální práce a sociální pedagogika, jež s definicí sociálních služeb souvisí. Město Herford si představíme pomocí základních údajů, oblastí péče a služeb pro rodiny s dětmi v nepříznivé životní situaci. Nastíníme funkci a okruhy zájmu úřadu péče o mládež, nabídku služeb sociálně pedagogického zařízení Bernhard-Heising-Haus a přiblížíme si další služby nabízející pomoc pro rodiny a děti v Herfordu.

V poslední kapitole se budeme zabývat porovnáváním sociálních služeb a služeb souvisejících pro rodiny s dětmi v nepříznivé životní situace v Olomouci a v Herfordu. Srovnávat budeme služby dle definice nepříznivé sociální situace, dle specifických situací, kde budeme hovořit o těhotných ženách a osamělých matkách s dětmi, rodině v rozchodu či v rozvodu, rodině s problémy v sociální, vzdělávací nebo vývojové rovině dítěte a dle dostupnosti.

Vzhledem k tomu, že je Herford o 35 000 obyv. menší město, zajímá nás tedy jakým způsobem a v jakém rozsahu dokáže potřeby rodin s dětmi v nepříznivé životní situaci zabezpečit.

1 Vymezení základních pojmů

V první kapitole budeme věnovat pozornost vymezení pojmů jako jsou rodina, děti, životní situace, nepříznivá sociální situace, krizová životní situace a sociální práce s rodinou. V neposlední řadě představíme města Olomouc a Herford jako oblasti zkoumání.

1.1 Rodina

„*Rodina je zajisté nejstarší lidskou společenskou institucí*“ (Matějček, 1994, s.15). Rodina je dle Veselá a kol. (2005, s.12) charakterizována jako původní a nejdůležitější sociální skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury i základní ekonomickou jednotkou. Členové rodiny jsou spojeni společným soužitím, vzájemnou morální odpovědností a vzájemnou pomocí (Veselá a kol., 2005, s.12).

Rodina není zdaleka jedinou institucí, která bude pečovat o prospěch, ochranu, výchovu a vzdělávání dítěte a která tedy bude mít rovněž vliv na utváření jeho osobnosti (Matějček, 1994, s.16). Nemá se stát kopií jiného člověka, avšak potřebuje rozmanité vzory, podle nichž může postupně rozvinout svoji vlastní osobnost (Prekop, 2010, s.38). Rodina má ale mezi všemi přece jen jedinečné a výsadní postavení v několika směrech. Předně, jen ona stojí na začátku – a má tedy možnost ovlivňovat vývoj dítěte v jeho nejcitlivějších fázích (Matějček, 1994, s.16). Za druhé, nepřirozenějším způsobem a nejvydatněji může uspokojovat základní psychické potřeby dítěte. A za třetí, je modelem mezilidských vztahů, který si dítě ponese dál do života a jímž bude poměřovat všechny vztahy další, do nichž samo vstoupí (Matějček, 1994, s.16). Pöthe (1999, s.33) vysvětluje, že fungující rodina je nejenom předpokladem zdravého vývoje spokojených jednotlivců, ale tvoří i podmínku pro fungování zdravé, vnitřně svobodné společnosti. „*Jedině zdravá rodina je zárukou zdravé výchovy dětí*“ (Veselá a kol., 2005, s.13).

Základní a nejvýznamnější společenskou jednotkou je právě rodina, jejíž společenský význam je nezastupitelný a jež je z tohoto důvodu pod ochranou státu a chráněna zákonem (Veselá a kol., 2005, s.13). „*Stabilita rodiny je pro blaho dětí důležitou otázkou*“ (Sirovátka a kol., 2006, s.151). Právě stabilita rodin stojí a padá s citovou bilancí partnerského vztahu. Jen některé rodiny si dnes nechávají posvětit

manželský svazek v kostele, stále méně rodin si jej nechává potvrdit úředně, takže roste počet nesezdaných soužití (Matoušek a kol, 2008, s. 181).

„*Rodina má dnes nejrůznější podoby*“ (Matoušek a kol, 2005, s.43). Výše zmíněná fakta ukazují, že nemůžeme hovořit o rodině v pravém slova smyslu, ale spíše o společenství či chceme-li, o sociální skupině (Veselá a kol., 2005, s.11). Rodinné společenství je pak definované jako společné místo ke sdílení radostných i tragických událostí (Pöthe,1999, s.25). Současně bylo téměř nemožné mimo společenství rodiny přežít (Matoušek, Pazlarová, 2010, s.13).

1.2 Děti

Dle **Úmluvy o právech dítěte** se dítětem rozumí každá lidská bytost mladší osmnácti let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve (Úmluva o právech dítěte, 1991).

Dítě se přirozeně rodí a vyrůstá v rodině. Soužitím v intimním společenství rodiny se člověk jako tvor sociální liší od svých starších biologických příbuzných (Pöthe,1999, s.25). Přirozeným prostředím pro harmonický rozvoj počatého dítěte je rodina, založená na trvalém manželském svazku muže a ženy (Deklarace práv počatého dítěte, 1999).

Rok 2009 je rokem významných výročí vztahujících se k právům dětí. Liga národů přijala v roce 1924 první tzv. *ženevskou Deklaraci práv dětí*, která poprvé zakotvila skutečnost, že dítě pro svou tělesnou a duševní nezralost potřebuje zvláštní záruky, péči a zvláštní právní ochranu před narozením i po něm (Informační centrum vlády ČR, 2009).

Deklarace práv dítěte ukládá dítěti možnost požívat všech práv a zásad stanovených v této Deklaraci, kterých je celkem 10 (viz. příloha č. 1). Tato práva má bez výjimky každé dítě, bez rozlišování nebo diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo postavení, ať již jeho samého, nebo jeho rodiny (Deklarace práv dítěte, 1959).

1.3 Životní situace

V průběhu života se člověk může dostat do širokého spektra obtížných životních situací, které mohou podstatně narušit jeho běžný životní rytmus. Každý z nás čas od

času řeší morální dilemata spojená se sebou samým či se svým okolím (Biblio Help, 2009).

Životní situací rozumí konstelace životních okolností, které jsou přítomny v určitém okamžiku (Růžičková, 2009, s.8). V kontextu sociální práce má tento pojem ovšem specifitější význam. Abychom se mohli zabývat „životními situacemi“ v jejím kontextu, potřebujeme se opřít o pojem „sociální fungování“, který charakterizuje podstatnou vlastnost každé životní situace (Navrátil, 2003, s.87). Dále vychází z předpokladu, že životní situace je nároky prostředí významně ovlivněna. Přitom je nutné rozlišit: (1) dimenzi schopností řešit problémy; (2) dimenzi nároků sociálního prostředí, ve kterém daný jedinec (či skupina) o řešení svých problémů usiluje (Navrátil, 2003, s.87).

Vysvětleme si, co nám termín „sociální fungování“ ve vztahu k životní situaci objasňuje. Matoušek (2007, s.186) uvádí následující definici sociálního fungování: Sociálním fungováním se rozumí naplnění rolí člověka ve společnosti, ve vztahu k lidem v bezprostředním sociálním okolí i ve vztahu k sobě samému. Toto fungování zahrnuje uspokojování potřeb jak základních, tak těch, na kterých závisí jeho uplatnění ve společnosti (Matoušek, 2007, s.186). Lidské potřeby zahrnují *tělesné aspekty* (jídlo, přístřeší, bezpečí, zdravotní péče a ochrana), *osobní naplnění* (vzdělání, odpočinek, hodnoty, estetika, náboženství, dosažení úspěchu), *emocionální potřeby* (pocit sounáležitosti, vzájemná péče, společenství) a *adekvátní sebezpojetí* (sebedůvěra, sebeúcta a osobní identita). Sociální pracovníci považují za jednu ze svých nejvýznamnějších rolí pomáhat jednotlivcům, skupinám či komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování (Matoušek, 2007, s.186).

V kontextu sociální práce má pojem „životní situace“ dvojitý význam. Šrajfer, Musil (2008) tímto termínem označuje životní úkoly, které před rodinu staví běh jejího života. Současně termínem „životní situace“ označuje unikátní konfiguraci různorodých okolností života určité rodiny, které jejím členům brání, aby své „životní úkoly“ zvládali bez pomoci zvenčí, výhradně vlastními silami.

1.4 Nepříznivá sociální situace a krizová životní situace

Nepříznivou sociální situací rozumíme oslabení nebo ztrátu schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí,

ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby nebo z jiných závažných důvodů řešit vzniklou situaci tak, aby toto řešení podporovalo sociální začlenění a ochranu před sociálním vyloučením (zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách).

S nepříznivou sociální situací souvisí i pojem krizová životní situace. Bareš (2006) vysvětluje krizi¹, která je zde chápána jako důsledek střetu s překážkou a jedinec ji není schopen zvládnout vlastními silami ani za pomoci blízkých osob v přijatelném čase a navykším způsobem (Bareš, 2006). Spojení krizová životní situace potom označuje především nepříznivou sociální situaci vzniklou v souvislosti s náhlými a zpravidla nepředvídatelnými událostmi (smrt blízké osoby, ztráta zaměstnání, bydlení apod.). Toto vymezení pojmu se naopak nevztahuje na chronické krizové situace jasně definované typem řešeného problému. Osoby v takové situaci jsou zde řazeny do samostatných skupin (Bareš, 2006).

Za nepříznivou životní situaci tedy označujeme jak situace popsané v definici nepříznivé sociální situace, tak v definici krizové životní situace. Hovořit zde tedy můžeme o oslabení nebo ztrátě schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Dále nepříznivou životní situaci popisujeme jako nepříznivou sociální situaci vzniklou v souvislosti s náhlými a zpravidla nepředvídatelnými událostmi (smrt blízké osoby, ztráta zaměstnání, bydlení apod.).

---

¹ Krize = slovo pochází z řeckého crisis (vyvrcholení děje, vrcholný moment konfliktu, volba, rozhodnutí, rozloučení, rozpolčení, zkouška). Slovo se užívá pro označení stavu vážného oslabení adaptačních schopností, který je subjektivně vnímán jako bezmoc, neschopnost se s událostí vyrovnat obvyklými způsoby a v obvyklém čase (Matoušek, 2008b, s.90).

2 Sociální práce s rodinou

V této kapitole se budeme věnovat definici sociální práce s rodinou jako s neoddělitelnou součástí sociální práce s rodinou v obtížných životních situacích.

2.1 Definice sociální práce

Sociální práce je společensko vědní disciplína i oblast praktické činnosti, jejíchž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů (chudoby, zanedbávání výchovy dětí, aj.) (Matoušek, 2008b, s. 200). Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout nebo navrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění (Matoušek, 2008b, s.201).

Sociální práce je zároveň i uměním, které vyžaduje velikou škálu dovedností. Jde především o porozumění pro potřeby druhých a schopnost pomáhat lidem tak, aby se na naší pomoci nestali závislí (Matoušek, 2007a, s. 192).

Formulace **poslání a cílů** sociální práce se liší jak v různých dobách, tak v závislosti na teoretickém, společenském a kulturním kontextu (Matoušek, 2007a, s.184). Jedna ze starších definic sociální práce např. tvrdí, že „*sociální práce je prostě to, co dělají sociální pracovníci*“ (Navrátil, 2001, s.10).

V současné době se setkáváme i s vymezením cíle sociální práce, která se opírá o koncept sociálního fungování. Například Navrátil (2000, s.7) považuje za cíl sociální práce:

„Cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klienta v situaci, kde je taková potřeba buď skupinově, nebo individuálně vnímána a vyjádřena. Sociální práce se profesionálně zabývá lidskými vztahy v souvislosti s výkonem sociálních rolí.“

Vyjdeme-li z představy, že cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klientů, měl by si sociální pracovník vyjasnit dva aspekty pojmu. Za prvé by si měl ujasnit, které faktory sociálního fungování považuje za podstatné (Matoušek, 2007, s.186). Za druhé by se měl seznámit s tím, které situační faktory (bariéry a předpoklady) sociálního fungování sehrály nebo sehrávají v životě určitého klienta nebo určité skupiny klientů rozhodující úlohu (Matoušek, 2007, s.186).

Sociální práce je dále hlavním přístupem při poskytování sociální pomoci (Matoušek, 2008b, s. 201). Sociální pomoc zahrnuje peněžité nebo věcné dávky a služby poskytované za určitých podmínek, na základě určitých kritérií a průzkumu majetkových poměrů jednotlivcům nebo rodinám, které se nacházejí na spodní hranici příjmového žebříčku nebo pod určitou úroveň sociálního minima (Matoušek, 2008b, s.200).

2.2 Charakteristika sociální práce s rodinou

V sociální práci se setkáváme s mnoha cílovými skupinami, jednou z nich je i rodina, v našem případě tzv. mnohoproblémová rodina (dále jen MPR), která má dlouhodobě více než jeden problém. Soubor problémů takové rodiny se týká řady jednotlivců i řady sfér rodinného života, přičemž rodina sama je nedokáže řešit ani nedokáže využít existujících sociálních služeb (Matoušek, 2005, s.75). MPR má, jak už bylo řečeno, problémy dlouhodobé, přesahující výměnu generací. Do kontaktu s pomáhajícími organizacemi se dostává v situaci krize. Jakmile krize pomine, MPR typicky o kontakt s pomáhající organizací ztrácí zájem (Matoušek, 2005, s. 76).

Podnětem pro práci s rodinou bývá chování dítěte či dospělého, které překročilo „únosné meze“, ať už jsou tyto meze definovány zákonem, školním řádem, místními zvyklostmi nebo jinak (Matoušek, 2005, s.79).

Při sociální práci s rodinou je dobré mít na vědomí, že u sociální práce s dětmi je blaho dítěte navýšeno nad všechno ostatní a to jak rodičů, rodiny, tak i státu. Zájem dítěte musí být na prvním místě. Tento fakt zajišťuje Úmluva o právech dítěte. Při práci s rodinou je tedy blaho dítěte nadřazeno zájmům ostatních členů rodiny a sociální pracovník musí tento fakt brát na vědomí (Sglundová, 2010, s. 15). Primárně je za blaho dítěte zodpovědná rodina a ne sociální instituce. Práce s rodinou a dětmi je specifická tím, že je sociální pracovník navštěvuje přímo v domácnostech a tím může narušit určitou intimitu rodinného prostředí. Pracovní vztah je založen na velké důvěře klienta a profesionalitě sociálního pracovníka (Sglundová, 2010, s. 15). Zásah do rodičovských práv a povinností je posledním a zároveň nejtěžším trestem pro rodinu, proto je velmi důležité, aby sociální pracovník srozumitelně a dostatečně rodině vysvětlil účel svých návštěv a v čem spočívá jeho pomoc rodině. Je také velmi žádoucí, aby adekvátně vysvětlil daný problém dětem, seznámil je s postupem práce a se skutečnostmi, které ho k rodině přivedly. Práce s rodinou v jejich přirozeném prostředí je pro sociální

pracovníky velice přínosná, protože mohou sledovat děti v jejich rodinném prostředí spolu s ostatními členy rodiny, mohou také sledovat jejich vzájemné působení jeden na druhého (Sglundová, 2010, s. 15).

Moje absolventská práce s názvem Sociální práce a služby určené rodičům s dětmi v nepříznivé životní situaci, podává důležitost objektivního zhodnocení situace v rodině. Pohled na rodinu z *institucionálního kontextu*, který je tvořen očekáváním: subjektu, jež zřídil příslušnou službu hodnotící rodinu; toho, kdo dal podnět k hodnocení rodiny, toho, kdo rodinu hodnotí a členů rodiny, s sebou přinese představu rodiny o řešení jejich situace (Dvorská, 2011, s.14).

Velkou váhu přikládáme také zhodnocení funkčnosti rodiny. V tomto případě nám jistým způsobem pomůže tzv. *dotazník funkčnosti rodiny* (viz. příloha č. 2). Je to pouze vzor, který má pracovníky správně nasměrovat při volbě otázek či oblastech zkoumání (Dvorská, 2011, s.15).

Jednotlivé postupy hodnocení rodiny se odvíjí od profesionality pracovníka. To znamená, že hodnocení by nemělo být vedeno v autoritativním stylu, rodina by tedy neměla být podrobována výslechu. Celá spolupráce se odvíjí od *navázání prvního kontaktu*. Rodina se nachází v nepříznivé životní situaci, proto je velice důležité dát rodině prostor pro vyjádření dřív, než profesionál dojde k názoru, co je v rodině za problém. Takové neobjektivní a unáhlené závěry vedou k tzv. nálepkování, které není dobrým východiskem pro navázání důvěrného vztahu (Dvorská, 2011, s.16).

Další fází je *dojednání a průběh profesionální návštěvy v rodině*. Profesionální návštěva v rodině (PNR) se má domluvit během osobní konzultace s dospělými členy rodiny, lze to učinit i telefonicky. Návštěva se doporučuje stanovit na dobu, kdy dospělí členové rodiny a ohrožené dítě jsou doma (Dvorská, 2011, s.17).

Důraz je kladen na dvě základní složky PRN a to: *přivítání*, kde musíme počítat s uvítacím rituálem, obranným postojem rodiny a respektovat usazení rodiny, necháme si tedy nabídnout místo (Dvorská, 2011, s.17).

Druhou složkou je *rozhovor*, kde začínáme od obecnějších témat pro uvolnění atmosféry. Postupně přejdeme k otázkám o provozu rodiny, poté k záležitostem vztahovým, následují finanční záležitosti a nakonec otevřeme téma, nakolik je rodina informována o možnostech řešení situace a jak by jednotlivé varianty řešení přijala. Důležitá je zde i prohlídka bytu či domu; rozhovor s dospělými členy rodiny v nepřítomnosti dítěte či dětí; individuální rozhovory s dospělými; rozhovor s dítětem

v nepřítomnosti dospělých členů rodiny (týká se dětí těsně předškolního a školního věku); rozhovor s malým dítětem – v rámci hry (Dvorská, 2011, s.17).

K hodnocení rodiny je možné zaujmout *přístup založený na konceptu nezdolnosti*, kde lze profesionálům doporučit, aby věnovali na začátku práce s rodinou pozornost tomu, co se v rodině děje právě teď a jaké to má bezprostřední souvislosti (Dvorská, 2011, s.18).

Dalším přístupem je *přístup založený na hodnocení potřeb*, kde základním principem je to, že *služby by se měly přizpůsobovat potřebám lidí a nikoli naopak*. Je rovněž životně důležité, aby služby, které jsou k dispozici, byly směřovány k lidem, kteří je nejvíce potřebují (Dvorská, 2011, s.19).

Z metod je zde možné využít: (1) individuální sociální práci; (2) sociální práci se skupinou, rodinnou a párovou terapii; (3) sociální práci s komunitou (Dvorská, 2011, s.21).

Mezi terapie aplikovatelné při sociální práci s rodinou řadíme: (1) Realitní terapii; (2) Kognitivně – behaviorální terapii; (3) Gestalt terapii; (4) Systemický přístup; (5) Přístup orientovaný na úkoly; (6) Přístup zaměřený na klienta (Dvorská, 2011, s.24).

Sociální pracovníci musí vždy pracovat rychle, operativně, zvažovat všechny možnosti řešení situace, aby se zabránilo případnému dalšímu poškození dítěte a pomoc byla efektivní. Je nutno dostatečně prošetřit všechny okolnosti a posoudit získané informace a na základě těch zvolit vhodnou intervenci v rodině (Zvonařová, 2005, s.4).

Skrze sociálního pracovníka je dětem, a zároveň i rodičům, zprostředkována komunikace se společenským prostředím. Sociální pracovník může děti doprovázet do školy, k lékaři nebo do zařízení, kde děti mohou trávit svůj volný čas (Sglundová, 2010, s. 25). Zároveň také sociální pracovník zprostředkovává kontakt mezi rodiči a jinými institucemi, které se zabývají daným případem v rodině. Sociální pracovník je také nápomocen při uplatňování práv a oprávněných požadavků dětí a rodičů. Spolu s rodiči sociální pracovník navrhuje a vytváří aktivity pomáhající rodině začlenit se do společnosti. Spolu vytvářejí vhodné podmínky pro děti v rodině tak, aby nedošlo k jejich odebrání (Sglundová, 2010, s. 15).

3 Systém sociálních služeb v České republice

Ve třetí kapitole se budeme zabývat sociálními službami. Nejprve se zaměříme na jednotnou definici sociálních služeb užívanou v České republice. Poté se budeme věnovat konkrétní oblasti, a to Olomouci. Představíme základní údaje o městě, systém sociálních služeb a vyjmenujeme konkrétní sociální služby pro rodiny s dětmi v nepříznivých životních situacích.

3.1 Definice sociálních služeb

Sociální službou se rozumí činnost nebo soubor činností zajišťujících pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení (§ 3 odst. a) zákona č. 108/2006 Sb.).

Sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit, nebo společnost chránit před riziky, jejichž jsou tito lidé nositeli. Sociální služby proto zohledňují jak osobu uživatele, tak jeho rodinu, skupiny, do nichž patří, případně zájmy širšího společenství (Matoušek, 2007, str. 9)

Sociální služby pomáhají lidem žít *běžným životem*, umožňují jim pracovat, nakupovat, navštěvovat školy, navštěvovat místa víry, účastnit se aktivit volného času, starat se sám o sebe a o domácnost apod. Zaměřují se na zachování co nejvyšší kvality a důstojnosti jejich života. Sociální služby jsou poskytovány jednotlivcům, rodinám i skupinám obyvatel. Mezi nejpočetnější skupiny příjemců sociálních služeb patří zejména senioři, lidé se zdravotním postižením, rodiny s dětmi, ale také lidé, kteří z různých důvodů žijí "na okraji" společnosti (MPSV, 2005).

Sociální služby se poskytují jako služby pobytové, ambulantní nebo terénní.

Pobytovými službami se rozumí služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb. *Ambulantními* službami se rozumí služby, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena nebo dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování. *Terénními* službami se rozumí služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí (zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách).

Za zmínku také stojí definice sociálního poradenství, služeb sociální péče a služeb sociální prevence, kterým se budeme věnovat níže.

Sociální poradenství je dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, rozlišeno na základní sociální poradenství a odborné sociální poradenství.

Základním sociálním poradenstvím jsou osobám poskytované potřebné informace přispívající k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Sociální poradenství je základní činností při poskytování všech druhů sociálních služeb; poskytovatelé sociálních služeb jsou vždy povinni tuto činnost zajistit.

Odborné sociální poradenství je poskytováno se zaměřením na potřeby jednotlivých okruhů sociálních skupin osob v občanských poradnách, manželských a rodinných poradnách, poradnách pro seniory, poradnách pro osoby se zdravotním postižením, poradnách pro oběti trestných činů a domácího násilí; zahrnuje též sociální práci s osobami, jejichž způsob života může vést ke konfliktu se společností. Součástí odborného poradenství je i půjčování kompenzačních pomůcek. Služba obsahuje tyto základní činnosti: (1) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím; (2) sociálně terapeutické činnosti; (3) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách).

Služby sociální prevence upravené zákonem č. 108/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů, jsou nastaveny k zabránění sociálního vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy pro krizovou sociální situaci, životní návyky a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností, sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby.

Cílem služeb sociální prevence je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. (zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách).

Služby sociální péče dle § 38 zákona č. 108/2006 Sb. napomáhají osobám zajistit jejich fyzickou a psychickou soběstačnost, s cílem umožnit jim v nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti, a v případech, kdy toto vylučuje jejich stav, zajistit jim důstojné prostředí a zacházení.

Cílem sociálních služeb bývá mimo jiné (1) podporovat rozvoj nebo alespoň zachování stávající soběstačnosti uživatele, jeho návrat do vlastního domácího prostředí, obnovení nebo zachování původního životního stylu; (2) rozvíjet schopnosti uživatelů služeb a umožnit jim, pokud toho mohou být schopni, vést samostatný život;

(3) snížit sociální a zdravotní rizika související se způsobem života uživatelů (MPSV, 2005).

Pro poskytování sociálních služeb se zřizují tato zařízení sociálních služeb: (1) centra denních služeb; (2) denní stacionáře; (3) týdenní stacionáře; (4) domovy pro osoby se zdravotním postižením; (5) domovy pro seniory; (6) domovy se zvláštním režimem; (7) chráněné bydlení; (8) azylové domy; (9) domy na půl cesty; (10) zařízení pro krizovou pomoc; (11) nízkoprahová denní centra; (12) nízkoprahová zařízení pro děti a mládež; (13) noclehárny; (14) terapeutické komunity; (15) sociální poradny; (16) sociálně terapeutické dílny; (17) centra sociálně rehabilitačních služeb; (18) pracoviště rané péče; (19) intervenční centra; (20) zařízení následné péče (§ 34, zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách).

Základními činnostmi při poskytování sociálních služeb jsou: pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu; pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu; poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy; poskytnutí ubytování nebo pomoc při zajištění bydlení; pomoc při zajištění chodu domácnosti; výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti; poradenství; zprostředkování kontaktu se společenským prostředím; terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. (§ 35, zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách).

Sociální služby se částečně překrývají s širší kategorií veřejných služeb. Veřejné služby jsou služby poskytované v zájmu veřejnosti. Na rozdíl od služeb komerčních jsou financovány z veřejných rozpočtů, jsou podrobněji definovány legislativou než jiné služby a díky tomu jsou více závislé na politickém rozhodování státu, krajů a obcí. Sociální služba však může být poskytována i jako služba komerční, a to na základě obchodního kontraktu mezi poskytovatelem a uživatelem (Matoušek, 2007b, str. 9).

V zásadě je možné sociální služby rozdělit do dvou základních skupin na:

1. sociální služby státní a obecní
2. sociální služby nestátní (Matoušek, 2007b, str. 178)

Obce a kraje dbají na vytváření vhodných podmínek pro rozvoj sociálních služeb, zejména zjišťováním skutečných potřeb lidí a zdrojů k jejich uspokojení; kromě toho sami zřizují organizace poskytující sociální služby (MSPV, 2005).

Nestátní neziskové organizace a fyzické osoby, které nabízejí široké spektrum služeb, jsou rovněž významnými poskytovateli sociálních služeb (MPSV, 2005).

Ministerstvo práce a sociálních věcí je nyní zřizovatelem pěti specializovaných ústavů sociální péče² (MPSV, 2005).

3.2 Poskytovatelé sociálních služeb a služeb souvisejících pro rodiny s dětmi v Olomouci

V této podkapitole si představíme město Olomouc, tedy základní údaje o městě, působnost sociálních služeb, oblasti zájmu oddělení péče o rodinu a děti.

Statutární město Olomouc mělo ke dni 01. 01. 2011 podle Českého statistického úřadu 100 233 obyvatel (ČSÚ, Olomouc, 2011). Celková rozloha činila 10 337 ha (Olomouc, 2002a). Nezaměstnanost v olomouckém kraji dosahovala ke dni 30. 06. 2011 10,40 % (ČSÚ, Olomouc, 2011).

Město Olomouc zajišťuje nepřetržitou krizovou, havarijní telefonickou službu pro případ vzniku situace, kdy obecní úřad obce s rozšířenou působností zajišťuje „osobě, které není poskytována sociální služba, a je v takové situaci, kdy neposkytnutí okamžité pomoci by ohrozilo její život nebo zdraví“, poskytnutí sociální služby nebo jiné formy pomoci a to v nezbytném rozsahu (Olomouc, 2002b). Krizovou, havarijní službu vykonává odbor sociálních věcí Magistrátu města Olomouce (dále jen MMOI), který je výkonným orgánem této služby. Služba je dostupná po celý kalendářní rok a je stanovena v týdenních intervalech s povinností dosažitelnosti po dobu 24 hodin denně (Olomouc, 2002b).

Město Olomouc je poskytovatelem dalších služeb a sice Azylového domu, Noclehárny, Domova pro ženy a matky s dětmi, Terénních programů, NZDM Miriklo, Klubu pro seniory, Domova s pečovatelskou službou a Bezbariérových bytů (Olomouc, 2002b).

Kromě registrovaných sociálních služeb je zřizovatelem také 14 klubů pro seniory a 2 kluboven pro seniory, což jsou související sociální a sociálně aktivizační služby pro seniory (Olomouc, 2002b). Dále nabízí celkem 623 bytů zvláštního určení - byty v domech s pečovatelskou službou a bezbariérové byty jejichž agenda je ve spolupráci ze

---

² (1) Diagnostický ústav sociální péče v Tloskově; (2) Ústav sociální péče pro zrakově postižené v Brně-Chrlicích; (3) Ústav sociální péče pro tělesně postižené Hrabyně; (4) Ústav sociální péče pro tělesně postiženou mládež Zbůch; (5) Ústav sociální péče pro tělesně postiženou mládež v Brně-Králově Poli (MPSV, 2005).

Správou nemovitostí Olomouc (SNO) vedena na odboru sociálních věcí (oddělení služeb seniorům a občanům se zdravotním postižením) MMOI (Olomouc, 2002b).

Oddělení péče o rodinu a děti odboru MMOI zajišťuje: (1) poskytování základního poradenství v oblasti sociálně-právní ochrany dětí; (2) zprostředkování pomoci poradenských, zdravotnických a jiných odborných pracovišť; (3) 24-hodinovou pracovní pohotovost pro případy poskytnutí okamžité pomoci a zajištění neodkladné péče nezletilým dětem v naléhavých případech (Olomouc, 2002b); (4) v rámci projektu Dům na půl cesty ve spolupráci se Správou nemovitostí Olomouc, a.s. ubytování mladých lidí propuštěných po dovršení 18-ti let z ústavní nebo ochranné výchovy a poskytuje jim sociálně výchovnou péči a poradenství (Olomouc, 2002b); (5) v rámci projektu Domov pro ženy a matky s dětmi pomoc při krátkodobém ubytování ženám, matkám s nezletilými dětmi a těhotným ženám starším 18-ti let, pokud se ocitly v mimořádně obtížné životní situaci a poskytuje jim obecné a speciální poradenství (Olomouc, 2002b); (6) poskytování věcných darů z rozpočtu statutárního města Olomouce nezaopatřeným dětem žijícím na území města, přitom se řídí schválenými „Pravidly pro poskytování podpor Statutárního města Olomouce“ (Olomouc, 2002b); (7) činnosti stanovené zákonem o sociálně-právní ochraně dětí obci v samostatné působnosti; (8) spolupráci se státními orgány, územně správními celky, občanskými sdruženími, církvemi, charitativními a jinými organizacemi a jednotlivci v oblasti práce a sociálních věcí, sociálního zabezpečení a zdravotnictví (Olomouc, 2002b).

Následující seznam služeb představuje služby, které jsou poskytovány rodinám s dětmi v nepříznivé životní situaci. Rozděleny budou podle zákona o sociálních službách na sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.

Vybrané služby musí nabízet alespoň z části svoji pomoc a podporu rodinám s dětmi v nepříznivé životní situaci.

Informace pocházejí z Katalogu poskytovatelů sociálních služeb a z webových stránek níže zmíněných služeb.

3.2.1 Sociální poradenství

V této podkapitole se budeme věnovat institucím, jež nabízejí základní sociální poradenství nebo odborné sociální poradenství.

Jedná se zejména o tyto služby: Občanské sdružení ONŽ, Centrum pro rodinný život a poradna pro rodinu Olomouc.

Občanské sdružení ONŽ – pomoc a poradenství pro ženy a dívky, Poradna pro ženy a dívky

Občanské sdružení ONŽ – pomoc a poradenství pro ženy a dívky má za cíl pomáhat ženám, dívkám i rodinám v obtížných situacích souvisejících s těhotenstvím, mateřstvím, rodičovstvím a vztahovými problémy (ONŽ, 2011). Dále pozitivní výchovou a osvětou napomáhat mladým lidem vytvářet harmonické přátelské, partnerské a obecně mezilidské vztahy, čelit rizikovému chování a zvýšit osobní zodpovědnost (ONŽ, 2011).

Hovoříme zde o čtyřech oblastech poskytovaných služeb, tedy o: odborném sociálním poradenství; péči o sociálně potřebné a nastávající maminky; krizově - poradenské telefonické lince; přednáškové činnosti na základních a středních školách / prevence (KPSS, 2010).

Zde dále zahrnujeme: (1) odborné sociální poradenství v oblasti: osobnostních problémů, problematiky partnerských vztahů, plánování rodičovství – antikoncepce, metody STM, prevence AIDS a sexuálně přenosných nemocí, sociální dávky a příspěvky; (2) zprostředkování odborné pomoci (gynekolog, psycholog, psychiatr, sexuolog, právník) (3) sociální výpomoc nastávajícím maminkám (např. pořízení celé výbavičky pro novorozence nebo pouze doplnění výbavičky); (4) krizová intervence; (5) péče o sociálně potřebné nastávající maminky - jedná se o těhotné ženy, které jsou z různých důvodů sociálně potřebné, nemají dostatek finančních prostředků, nemají dostatečné zázemí v rodině, neví, na koho se obrátit ve své svízelné situaci; (6) přednášky a besedy ve školách (KPSS, 2010).

Mezi doplňující služby řadíme cvičení pro těhotné spojené s přípravou na porod a mateřství, preventivní přednášková činnost, telefonická krizová pomoc – celostátní v pracovních dnech od 8–20 hod (KPSS, 2010).

Za uživatele služby se považují ženy a dívky, které se ocitly ve složité osobní situaci, těhotné ženy, osamělé ženy a svobodné matky, neúplné rodiny s dětmi, ženy zažívající domácí násilí, děti a mládež ve věku 10–24 let (KPSS, 2010).

Centrum pro rodinný život

Centrum pro rodinný život zprostředkovává prorodinné aktivity a poradenství, programy a pomoc mladým lidem chystajícím se na manželství, programy podpory činnosti mateřských center, pobytová setkání a akce pro osamělé matky s dětmi, rozvedené a ovdovělé, jednodenní i víkendové programy pro seniory, vydávání časopisu „Rodinný život“ (KPSS, 2010).

Nabízí též poradenství, jednodenní i vícedenní setkání rodin i jejich jednotlivých členů (KPSS, 2010). Zaměřené na zkvalitnění a upevnění vzájemných vztahů mezi členy rodiny (Centrum pro rodinný život Olomouc, 2005). Zprostředkovává vzdělávací a informační semináře, přípravu na manželství, pomoc a podporu od lektorů a odborníků (psycholog, psychiatr, kněz) (KPSS, 2010). Dále nabízí poradenství, přednášky, kurzy, kluby a kroužky pro maminky, akce, pobyty, setkání, poutě a obnovy (Centrum pro rodinný život Olomouc, 2005).

K uživatelům služeb se řadí celé rodiny i jednotlivci, rozvedení, osamělí lidé (KPSS, 2010).

Poradna pro rodinu Olomouc, pracoviště Poradenského centra sociálních služeb Olomouckého kraje, p.o.

Posláním poradny pro rodinu je podpořit jednotlivce, rodiny, manželské a partnerské svazky a sociální skupiny, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci a jsou ohroženi sociálním vyloučením v souvislosti s rodinnou, manželskou, partnerskou či jinou sociální a osobní problematikou, týkající se tématu rodiny v získání takových dovedností a schopností, které by využili s cílem zůstat součástí přirozeného místního společenství. Poradna podporuje rodinu v uplatnění možností žít běžným způsobem života, plnit optimálně svou funkci v rodině a také svou funkci v občanském životě (KPSS, 2010). Poradna tedy odbornou poradenskou činností podporuje rodiny a jejich členy ve schopnostech poradit si v rodinných či rodinu a její členy poškozujících problémech a tyto situace samostatně zvládat (Poradna pro rodinu, 2008).

Uživateli služby jsou děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy; oběti domácího násilí; osoby v krizi; osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy; rodiny s dítětem/děťmi (KPSS, 2010).

Středisko sociální prevence Olomouc, Zařízení odborného poradenství pro péči o dítě

Odborné poradenství pro péči o děti je zaměřeno na poskytování sociálně-právního, psychologického, pedagogického a speciálně-pedagogického poradenství rodičům nebo osobám odpovědným za výchovu dítěte zejména ve věcech výchovy a výživy dětí a v dalších otázkách týkajících se rodinných, sociálních a mezigeneračních problémů vyplývajících z péče o děti (SSP-OL, 2010). Středisko sociální prevence Olomouc tedy pomáhá řešit všechny otázky rodinných vztahů, včetně sporů rodičů o výchovu dětí, o styk rodiče s dítětem, případně otázky týkající se poruch chování u dětí apod. Významné je také poradenství rodičům dětí se zdravotním postižením ve smyslu pomoci jim získat potřebné znalosti a dovednosti (SSP-OL, 2010).

Odborné poradenství pro péči o děti by mělo přispívat k ochraně života, zdraví a příznivého vývoje dětí při respektování základního práva dítěte vyrůstat v jeho přirozeném prostředí, tedy rodině (SSP-OL, 2010). Mělo by nabídnout efektivní systém pomoci rodinám, které se ocitly v nepříznivé sociální situaci z důvodu selhání jejich základních funkcí či poruch sociálního vývoje jejich členů. Jde o udržení kontinuity vztahů a kvalitní komunikaci mezi rodiči a dětmi a prevenci ústavní výchovy u těchto dětí.

Je určeno dětem od 6 do 18 let, na které se zejména zaměřuje sociálně-právní ochranu (SSP-OL, 2010).

3.2.2 Služby sociální péče

Kapitola pojednává o nabídce služeb sociální péče v Olomouci. Hlavním cílem těchto služeb je v co nejvyšší míře zapojení do běžného života, zajištění fyzické a psychické soběstačnosti, důstojného prostředí a zacházení.

Hovořit zde budeme o Fondu ohrožených dětí – Azylovém domě pro matky s dětmi v Olomouci, Domově pro ženy a matky s dětmi, Maltézké pomoci, Charitě Olomouc a o Oblastním spolku Českého červeného kříže.

Fond ohrožených dětí – Azylový dům pro matky s dětmi Olomouc

Fond ohrožených dětí je občanské sdružení na pomoc týraným, zanedbávaným, zneužívaným opuštěným nebo jinak sociálně ohroženým dětem, s působností na celém

území České republiky (FOD, 2010). Hlavními činnostmi jsou: (1) pomoc dětem týraným i jinak sociálně ohroženým, se zaměřením na terénní sociální práci a sanaci rodin; (2) provoz krizové linky pro matky, které tají těhotenství a porod; (3) vyhledávání náhradních rodin pro obtížně umístitelné děti; (4) Klokánek - rodinná péče místo ústavní výchovy; (5) provoz azylových domů pro rodiny s dětmi a mládež bez domova; (6) poradenská a hmotná pomoc náhradním i potřebným vlastním rodinám; (7) osvěta a snaha o zlepšení legislativy a praxe na úseku ochrany dětí (FOD, 2010).

Azylový dům pro matky s dětmi Fondu ohrožených dětí Olomouc poskytuje dočasné ubytování na dobu nezbytně nutnou (ubytovací smlouva na dobu 3 měsíců, max. na dobu 1 roku) matkám s nezletilými dětmi, těhotným ženám starším 18 let, dívkám z dětských domovů a pěstounské péče a vytváří jim zázemí na dobu nezbytně nutnou pro to, aby mohly řešit svoji tíživou sociální situaci a uspořádat své životní podmínky (KPSS, 2010). Dále nabízí finanční, hmotnou, potravinovou podporu a pomoc, pomoc při prosazování a uplatňování práv, oprávněných zájmů, obstarávání osobních záležitostí a při získávání následného bydlení (KPSS, 2010).

Domov pro ženy a matky s dětmi

Hlavním úkolem domova pro ženy a matky s dětmi je poskytnutí podpory ženám, matkám s nezletilými dětmi a těhotným ženám starším 18 let, pokud se ocitnou v mimořádně obtížné sociální situaci spojené se ztrátou bydlení, ohrožené domácím násilím a tím zabránění sociálnímu vyloučení nebo ponižování jejich lidské důstojnosti (KPSS, 2010).

Cílem služby je nabídnout pomoc ženám, matkám s dětmi a těhotným ženám starším 18 let při řešení jejich obtížné sociální situace a tím jim umožnit návrat do života v běžných podmínkách. Domov vytváří zázemí na dobu nezbytně nutnou, aby mohly klientky řešit svou sociální situaci a uspořádat své životní podmínky (KPSS, 2010).

Maltézská pomoc, o.p.s., Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Služba podporuje rodiny s dětmi, které se nacházejí v nepříznivé životní situaci, jež by mohla mít neblahý dopad na vývoj dítěte. Služba usiluje zvláště o podporu rodičů dětí se zdravotním, kombinovaným či jiným postižením a usiluje o zlepšení rodinné a

sociální situace celé rodiny – dětí i rodičů (KPSS, 2010). Rodiče mají možnost využít pomoc sociálního pracovníka jako poradce či jako doprovod při uplatňování svých práv. Dále může sociální pracovník zabezpečit péči o děti v době, kdy rodič potřebuje oprávněně vyřídit své osobní záležitosti. Rodina může v rámci služby využít také pomoc dobrovolníka v rodině. Ten dochází do rodiny zpravidla jedenkrát týdně na 2 hodiny. Jeho činnost v rodině se řídí výhradně individuálními potřebami rodiny (Maltézská pomoc, 2002).

Za uživatele služby se považují rodiny s dětmi a mládeží se zdravotním, kombinovaným či jiným postižením do 18 let (ve výjimečných případech do 26 let) žijící v Olomouci a okolí, které se nacházejí nepříznivé sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat (KPSS, 2010).

Charita Olomouc, Krizové centrum

Krizové centrum se zaměřuje na činnosti, jako jsou poskytování přechodného ubytování, krizová intervence, stabilizace sociální situace, zprostředkování navazujících sociálních služeb, podpora orientace uživatelů v jejich osobní situaci a hledání východisek z nich. Služba nabízí přechodné ubytování nepřevyšující dobu deseti kalendářních dnů. Je bezplatná a vztahuje se k akutním událostem, které se odehrály v době ne starší než jeden týden od příchodu do krizového centra (KPSS, 2010).

V krizovém centru je poskytován bezpečný prostor ženám, mužům, neúplným i celým rodinám s dětmi, kteří se ocitli v akutní krizové situaci. Služba je určena obětem domácího násilí (popř. obětem jiného typu násilí), osobám, které ztratily své bydlení z důvodu exekuce či na základě jiných právních komplikací či lidem, kteří se ocitli v akutní situaci ze širokého spektra důvodů (obětem trestných činů, obětem živelných katastrof, hromadného neštěstí aj.) (Charita Olomouc, 2007).

Oblastní spolek Českého červeného kříže Olomouc

Oblastní spolek ČČK (OS ČČK) Olomouc je organizační jednotkou Národní společnosti Český červený kříž působící na území okresu Olomouc. Ve své činnosti se řídí sedmi základními principy³ Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného

---

³ (1) princip humanity; (2) princip nestrannosti; (3) princip nezávislosti; (4) princip neutrality; (5) princip jednoty; (6) princip dobrovolnosti; (7) princip univerzality (OS ČČK Olomouc, 2008).

půlměsíce sdružujícího více než 90 milionů členů a dobrovolníků (OS ČČK Olomouc, 2008).

Oblastní spolek Českého červeného kříže provozuje dva Domy Červeného kříže pro překlenovací bydlení, ordinaci praktického lékaře pro dospělé, ošacovací středisko, pomoc vězňům, osamělým občanům a rodinám s dětmi (OS ČČK Olomouc, 2008). Osamělým občanům, rodinám s dětmi poskytuje ošacení, potraviny, hračky a poradenskou službu v prostorách Úřadu OS ČČK (OS ČČK Olomouc, 2008).

3.2.3 Služby sociální prevence

Následující podkapitola věnuje pozornost službám sociální prevence, jež směřují k prevenci sociálního vyloučení a podpoře sociálního začlenění.

Pohlédneme zde na Člověka v tísní o.p.s., Fond ohrožených dětí, P-centrum a Středisko sociální prevence – odborné sociální poradenství a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Člověk v tísní o.p.s. – Programy sociální integrace, pobočka Olomouc

Obsahem služby je bezplatné poskytování pomoci, podpory a poradenství rodinám sociálně vyloučeným nebo sociálním vyloučením ohroženým, zejména je-li v důsledku dlouhodobě nepříznivé životní situace, kterou nejsou schopni překonat vlastními silami, ohrožen vývoj dítěte a fungování rodiny. Smyslem poskytovaných služeb je přispět k sociální integraci rodin s dětmi, usilovat o zdravý vývoj dítěte (všestranný rozvoj dítěte v rámci rodiny) a předcházet předčasnému ukončení vzdělávání dětí (KPSS, 2010).

Sociálně aktivizační služby, jež jsou nabízené v rámci programu sociální integrace, slouží výhradně pro rodiny s dětmi, které se dostaly do tak složité životní situace, že jim hrozí např. jejich odebrání (Člověk v tísní, 2006). Cílem je dosáhnout toho, aby rodina mohla zůstat pohromadě. Podmínkou však je, že klienti musí mít o program sami zájem a neustále musí projevovat snahu své problémy řešit (Člověk v tísní, 2006).

Cílovou skupinou jsou rodiny s dětmi z Olomouce a okolních obcí. Jedná se o rodiny, které se ocitají v situaci sociálního vyloučení nebo jsou jím ohroženy, a vysloví souhlas se spoluprací s pracovníkem společnosti Člověk v tísní, o.p.s. (KPSS, 2010).

Fond ohrožených dětí – pobočka Olomouc

Fond ohrožených dětí (dále jen FOD) je občanským sdružením sdružujícím občany a kolektivy, kteří chtějí pomoci dětem, jež vyrůstají mimo vlastní rodinu v dětských domovech a jiných ústavech či náhradní rodinné péči nebo jejichž vývoj je ohrožen v důsledku nevyhovujícího rodinného prostředí či jinak. FOD, pobočky FOD, vykonávají v místech a regionech sociálně-právní ochranu i další činnosti směřující k ochraně sociálně ohrožených dětí a plnění cílů a poslání FOD, jejichž hlavním úkolem je terénní sociální práce. Zejména se jedná o aktivní vyhledávání ohrožených dětí a napomáhání jim k rychlé a účinné pomoci, především sanaci vlastního rodinného prostředí, je-li to možné (KPSS, 2010).

Uživatelé služby jsou: (1) biologické rodiny s dětmi – děti ohrožené sníženými dovednostmi nebo schopnostmi rodičů při péči o ně; (2) náhradní rodiny s dětmi – děti v náhradní rodinné péči, budoucí a stávající pěstouni a osvojitelé; (3) poručníci; (4) rodiny (náhradní pečovatelé) ohrožující děti – děti ohrožené zjištěným týráním nebo zneužíváním; osoby mající zkušenost s náhradní výchovnou péčí (KPSS, 2010).

P-centrum, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, Dětské denní centrum

P-centrum se zaměřuje na individuální a skupinovou práci s rodinami s dětmi, které se potýkají s výchovnými, vzdělávacími a sociálními problémy. Následně se snaží o zprostředkování kontaktu se společenským prostředím (KPSS, 2010). Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím: pro děti jsou pořádány různé zájmové a volnočasové aktivity – divadlo, ZOO, klubové aktivity, kulturní aktivity, výstavy, apod. Centrum poskytuje také poradenství individuální i s celou rodinou, které je nejčastěji zaměřeno na výchovné a vzdělávací potíže dětí (KPSS, 2010).

Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti a sociálně terapeutické činnosti realizuje prostřednictvím: (1) individuálního preventivního programu Pět P, který je založen na spolupráci dítěte a jeho dobrovolníka; (2) skupinových tematických aktivit pro děti (jedná se o strukturované aktivity, které jsou realizovány v uzavřené skupině dětských klientů) (KPSS, 2010).

P-centrum dále nabízí možnost zapojení do Centra pro rodiny s dětmi, jež poskytuje sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi dle zákona č. 108/2006., o sociálních službách §65 (1) (P-centrum, 2011). Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou terénní, popřípadě ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat, a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje. Služba obsahuje: (1) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti; (2) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím; (3) sociálně terapeutické činnosti; (4) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí (P-centrum, 2011).

Uživateli služby jsou tedy rodiny s dětmi ve věku 6–15 let s nízkou schopností sebekorekce, s poruchami pozornosti, zvýšeným psychomotorickým neklidem, narušeným sebevědomím, se syndromem ADHD apod. U většiny těchto dětí se projevuje problémové chování a to jak ve vztahu k rodině, tak i ke škole, potažmo vrstevníkům (KPSS, 2010).

Středisko sociální prevence, p. o., Odborné sociální poradenství

Středisko sociální prevence Olomouc, příspěvková organizace je zařízením poskytující sociální služby zaměřené na pomoc a podporu dětem, rodinám, manželským párům a dalším osobám, které se nacházejí v nepříznivé životní situaci (SSP-OL, 2010). Poskytuje tyto sociální služby: (1) krizovou pomoc; (2) intervenční centra; (3) telefonickou krizovou pomoc; (4) sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi; (5) odborné sociální poradenství; (6) odborné sociální poradenství – Poradny pro rodinu Olomouckého kraje (SSP-OL, 2010).

Posláním odborného sociálního poradenství je zaměřit se na individuální potřeby dětských uživatelů a jejich zákonných zástupců a případně dalších rodinných příslušníků podílejících se na péči o ně a jejich výchově. Poradenství se zaměřuje na orientaci v sociálních situacích, řešení základních právních otázek souvisejících s výchovou dětí (KPSS, 2010). Sociálně terapeutické činnosti a pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí a pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s přirozeným sociálním prostředím je nedílnou součástí odborného sociálního poradenství. Konkrétní pracovní postupy pracovníků poskytujících službu v rámci odborného sociálního poradenství se zaměřují na

poskytnutí nebo zprostředkování rad a informací rodičům a jiným osobám odpovědným za výchovu ve věcech výchovy a výživy dětí a v dalších otázkách týkajících se jejich rodinných, sociálních a mezigeneračních problémů (KPSS, 2010).

Uživateli služby jsou děti a mládež ve věku od sedmi let, rodiny s dětmi, osoby v krizi (KPSS, 2010).

Středisko sociální prevence, p. o., Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

Posláním sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi je řešit vzájemné vztahy mezi rodiči a dětmi, oslabit rizika ohrožení vývoje dětí, popřípadě tyto rizika eliminovat nebo zmírnit. Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi zahrnují služby poskytované rodině s dítětem, u kterého je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobé krizové sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat a u kterého existují další rizika ohrožení jeho vývoje (KPSS, 2010).

Pro řešení situace nabízí: (1) nácvik a upevňování rodičovských kompetencí, správné vedení chodu domácnosti; (2) podporu a nácvik sociálních dovedností (např. komunikační dovednosti, porozumění mezilidským vztahům); (3) práci s celou rodinou i s jejími členy jednotlivě; (4) k nácviku některých dovedností je po vzájemné dohodě možné poskytnout službu i v domácnosti (SSP-OL, 2010).

Uživateli služby jsou tedy děti a dospívající do 18 let ohrožení společensky nežádoucími jevy, rodiče a rodiny s dětmi (KPSS, 2010).

4 Systém sociálních služeb v Německu

Podle zjištěných informací neexistuje v Německu jednotná definice sociálních služeb. Setkáme se s ní pouze v případě, když se budeme zabývat sociálními službami pro jednotlivé cílové skupiny přizpůsobené individuálním potřebám. Jeden znak je ale přesto pro všechny oblasti zájmu sociálních služeb stejný a tím je integrace lidí či klientů zpět do společnosti.

Z toho plyne, že definici sociální služby jako takové nelze popsat a vysvětlit. Sociální službou se zde rozumí pohled na sociální práci a sociální pedagogiku.

4.1 Definice sociální práce a sociální pedagogiky

Sociální práce jako profese podporuje sociální změny a řešení problémů v mezilidských vztazích, a umožňuje lidem prostor v rozhodování, aby jejich život byl lepší. Na základě vědeckých poznatků o lidském chování a sociálních systémech, je sociální práce místo, kde jsou lidé s prostředím v interakci. Základy sociální práce jsou principy lidských práv a sociální spravedlnosti (IFSW, 2000).

Sociální práce se ve svých různých formách zaměřuje na rozmanité a složité vztahy mezi lidmi a životním prostředím. Úkolem je umožnit lidem rozvíjet jejich potencial k uklidnění jejich života a předcházet selhání (IFSW, 2000).

Sociální práce se dále zabývá překážkami, nerovnostmi a bezprávím, které existují ve společnosti. Reaguje na krize a akutní situace stejně jako na všechny denní, osobní a sociální problémy. Sociální práce je souborem různých metod, technik a činností, které jsou jak jednotlivci a jejich prostředí, aby se zaměřily na procesy zapojení do sociální politiky, plánování a rozvoje (IFSW, 2000).

Sociální pedagogika se zabývá obtížnou situací lidí. Kromě zdrojů z jednotlivých změn v sociální výchově má také společenský názor. Pohlíží jak na jednotlivce, tak na jeho prostředí. Odkazuje se tedy na člověka a kontext, v němž je jedinec napaden (Verhalten und Entwicklung von Kindern, 2011).

Oblasti působení sociální pedagogiky: (1) sociální péče; (2) poradenství; (3) práce s dítětem a mládeží; (4) služby pro mládež; (5) podpora ve výchově; (6) probační služba; (7) opatření pro zajištění smysluplného využití volného času; (8) terapeuticky orientovaná práce; (9) informovanost mládeže; (10) komunitní práce; (11) práce

s žadateli o azyl a uprchlíky; (12) práce s rodinou; (13) práce s duševně nemocnými lidmi (Verhalten und Entwicklung von Kindern, 2011).

Hlavními metodami práce jsou: (1) práce s jednotlivci, (2) práce ve skupině, (3) komunitní práce (Verhalten und Entwicklung von Kindern, 2011).

4.2 Poskytovatelé sociálních služeb a služeb souvisejících pro rodiny s dětmi v Herfordu

Služby vyjmenované níže budou zaměřeny na pomoc rodinám s dětmi v nepříznivé životní situaci. Jako oblast zkoumání jsem zvolila město Herford, kde si představíme základní údaje o městě, oblasti péče a služby nabízené rodinám s dětmi v nepříznivé životní situaci.

Město Herford mělo ke dni 31.12.2010 podle webových stránek města Herford 65 938 obyvatel. Celková rozloha činila 7 900ha (Herford, 2011). Nezaměstnanost dosahovala v prosinci 2010 dle úřadu práce v Herfordu 6,8% (Herford, 2011).

Nabídka pro děti, mládež a rodiny s dětmi je velmi rozmanitá a je stále vylepšována a rozvíjena. Disponuje více než 30 centry péče o děti a sedmi rodinnými centry. Nabízí kromě běžného provozu mateřských školek i další vzdělávání pro rodiny. Denní péče je na vzestupu a neustále se vyvíjí (Herford, 2011).

Jugendamt (dále jen úřad péče o mládež) města Herford nabízí další služby k zajištění dostatečné péče o děti, mládež, mladé lidi a rodiny. K dispozici je proto celá řada služeb (Herford, 2011).

Úřad péče o mládež podporuje rodiče a právní zástupce v oblasti vzdělávání, péče a vzdělávání dětí a mladistvých. Zaměřuje se na preventivní podporu rodiny s nabídkami, které pomáhají vytvářet příznivé životní podmínky pro rodiny s dětmi. Úkoly sahají od organizování kvalitní péče o dítě po ochranu blaha dítěte (Herford, 2011). Dále se zaměřuje na podporu příležitostí pro mladé lidi a na vytvoření přátelského prostředí dětem i rodině. Na kancelář úřadu péče o mládež se může obrátit každý, zejména děti a mladí lidé, když mají problémy nebo se nacházejí v nouzové situaci (Herford, 2011).

Odvětví úřadu péče o mládež jsou: **Výbor pro mládež** jehož hlavním úkolem je reagovat na problémy mladých lidí a rodin, zahrnout podněty a návrhy na další rozvoj,

nabízet pomoc, plánovat a podporovat (Herford, 2011). **Správa úřadu péče o mládež** provádí rozhodnutí výboru a vykonává služby pro mládež. Poskytuje podporu v rámci péče o děti a mládež podle zákona SGB VIII. Na správě úřadu péče o mládež jsou zaměstnání především sociální pedagogové, sociální pracovníci a administrativní personál. Vedoucí pozice zastávají profesionálové s dlouhodobou odbornou praxí (Herford, 2011).

Úřad péče o mládež poskytuje rodinám, dětem a mladým lidem takovou míru podpory, která jim náleží. Služby si pro přehlednost rozdělíme podle zákona 108/2006 Sb. o sociálních službách na sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence (Herford, 2011). Oblast sociálního poradenství zde zaujímá sociální služba kraje; poradenství pro rodinu, v rozchodu partnerů a v rozvodu manželů; poradenství orientované na řešení; kvalifikované poradenství ve speciálních nouzových a krizových situacích; poradenství - kvalita od člověka k člověku (Herford, 2011). Služby sociální péče zahrnují péči o dítě; péči o rodinu; sociální práci s mládeží; podporu v oblasti výchovy; poručnictví a zprostředkování adopce. Do okruhu služeb sociální prevence řadíme ranou péči; ochranu mládeže a ochranu dítěte (Herford, 2011).

Následující seznam služeb představuje služby, které jsou poskytovány rodinám s dětmi v nepříznivé životní situaci v Herfordu. Rozděleny budou podle zákona o sociálních službách na sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence.

Vybrané služby musí nabízet alespoň z části svoji pomoc a podporu rodinám s dětmi v nepříznivé životní situaci.

4.2.1 Sociální poradenství

Oblast sociálního poradenství zahrnuje Beratungsstelle für Eltern, Jugendliche und Kinder; Diakonie Herford, Lösungsorientierte Elternberatung a Sozialdienst katholischer Frauen e.V. Herford.

Beratungsstelle für Eltern, Jugendliche und Kinder (poradenství pro rodiče, mladistvé a děti)

Každodenní život s dětmi a mládeží nabízí mnoho výzev i období problémů. Rodiče a opatrovníci jsou rádi, když jim někdo nabídne radu či praktickou pomoc z řad zkušených odborníků z oblasti psychologie, sociální pedagogiky nebo sociální práce (Kreis Herford, 2011).

Jedná se o pomoc s oblastech: (1) vývoje dítěte; (2) problémů ve vztazích se sourozenci rodiči a přáteli; (3) problémů se vzděláváním a službami; (4) obecných otázek týkajících se vzdělávání; (5) rozchodu či rozvodu; (6) v naléhavých situacích; (7) sexuálního násilí, sexuálního zneužívání (Kreis Herford, 2011).

Služba poskytuje také tzv. „anonymní on-line poradenství“ pro rodiče i mladistvé v rámci projektu Národní konference výchovného poradenství (BKE) (Kreis Herford, 2011).

Poradenství pro mladistvé je určeno pro děti a mladistvé, kteří mají problémy s rodiči, přáteli, ve škole, nebo sami se sebou. Vyškolení a zkušení poradci naslouchají a podávají rady (BKE, 2011a).

Poradenství pro rodiče v případě, že mají rodiče pochybnosti o správném vývoji dítěte, nachází-li se dítě v obtížné situaci, neví si rady s jeho výchovou nebo prochází-li rodina nepříznivou rodinnou situací (BKE, 2011b).

Rodiče mají možnost využít individuální poradenství (formou e-mailu), konzultaci po chatu nebo veřejnou diskuzi, tedy otevřenou konzultaci (BKE, 2011b).

Služba je pro mladistvé i rodiče zdarma a anonymní (Kreis Herford, 2011).

Diakonie Herford, Lösungsorientierte Elternberatung (poradenství pro rodiče orientované na řešení)

Diakonie Herford nabízí svoji pomoc mnoha cílovým skupinám. Jsou to např.: (1) poradenství pro tělesně postižené; (2) péče o duševně nebo mentálně nemocné; (3) poradenství pro drogově závislé; (4) poradenství v době těhotenství; (5) poradenství pro hráče; (6) poradenství pro mladistvé; (7) poradenství pro migranty; (8) péče o seniory; (9) sexuální pedagogika, sexualita a plánování rodičovství; (10) poradenství pro rodiny (Diakonie Herford, 2011).

Diakonie nabízí také on-line poradenství pro drogově závislé, závislé na alkoholu a lécích, patologické hráče a poradenství pro plánování rodičovství (Diakonie Herford, 2011).

Poradenství orientované na řešení napomáhá rodičům najít své odpovědi na otázky týkající se vývoje, výchovy a vzdělávání dětí. Pomocí odborníků a individuálně zaměřených sezení a rozhovorů mohou nacházet správná a přijatelná řešení své situace. Následně vidí nový směr ve svém každodenním životě (Diakonie Herford, 2011).

V jednotlivých pracovních oblastech pracuje kvalifikovaný personál, jež nabízí důvěrné, anonymní a bezplatné poradenství (Diakonie Herford, 2011).

Sozialdienst katholischer Frauen e.V. Herford

Zvláštním rysem sociálních služeb pro ženy, je katolický význam dobrovolnictví. Interakce dobrovolného představenstva na plný úvazek a dobrovolných pracovníků charakterizuje práci místního sdružení. V tomto spojení nabízí své síly a schopnosti pro jednotlivce, mimořádnými událostmi postižení lidé ve společnosti, děti, ženy a rodiny v nouzi. Vzájemná důvěra mezi dobrovolnými pracovníky, jakož i možnosti vzdělávání pro dobrovolníky jsou samozřejmostí (SKF-Herford, 2011).

Služba nabízí v rámci poradenství a podpory komplexní řešení problémů souvisejících s psychosociální, právní, sociokulturní, ekonomickou, psychologickou, vzdělávací a partnerskou oblastí (SKF-Herford, 2011).

Poradenství je založeno na principu dobrovolné účasti a vyžaduje dlouhodobou podporu v procesu s otevřeným koncem (SKF-Herford, 2011).

Cílem poradenství je umožnit lidem, aby využili vlastních sil, podporovat vlastní odpovědnost klientů a podporovat účast na společenském a ekonomickém životě (SKF-Herford, 2011).

4.2.2 Služby sociální péče

V oblasti služeb sociální péče hovoříme o Bernhard-Heising-Haus, Mädchenwohngruppe; Bernhard-Heising-Haus, 5-Tage-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, Mutter-Kind-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, Kurzzeitplätze a Caritas Herford, Familienpflege - qualifizierte Hilfe in besonderen Not- und Krisensituationen

Bernhard-Heising-Haus, Mädchenwohngruppe (domov pro dívky)

Vznik domova pro dívky se připisuje roku 1990, váže se na potřebu vzdělávání a orientaci v problematice sexuálního zneužívání a násilí. Služba se nenachází v samotném zařízení BHH, ale je situována do samostatného domu asi 1km vzdáleného od BHH. V domově pro dívky pracují pouze ženy, vzhledem k tomu, že spousta dívek měla zkušenosti se sexuálním násilím (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Domov pro dívky nabízí ubytování a podporu pro 7 dívek či mladých žen, které mají zkušenosti s fyzickým, emocionálním nebo sexuálním násilím a pobyt v původní rodině, není možný ani rozumný (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010). Krizová intervence zde je jistou perspektivou pro ochranu dívek a žen, které nemohou nadále zůstat ve své rodině. Nutné je také sledování žen a dívek po propuštění z psychiatrického zařízení. Do zařízení nejsou přijaty dívky závislé na alkoholu, drogách či lécích. Přijaté jsou až po vyléčení (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010). Službu mohou dívky využít také dočasně, příkladem pro volbu služby je např. náhlá krizová nebo obtížná situace v rodině, kterou rodina momentálně nezvládá. Těhotné dívky mohou službu také užít, nejpozději však do dvou týdnů před porodem. Poté je jim doporučena skupina pro matky s dětmi v BHH (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Protože se jedná převážně o nezletilé dívky, je nutností, aby navštěvovali školská zařízení v Herfordu a okolí (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Úřad péče o mládež rozhoduje o výši kapesného a prostředků na pořízení oblečení pro dívky. Tyto prostředky jsou zaznamenávány a kontrolovány pracovníci domova pro dívky (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Dívky zde mohou zůstat do dovršení 18 let, nejdéle však do 19 let nebo do dokončení středního vzdělání. Poté, když je to možné, se vrací zpět ke svým rodinám. Pokud návrat do původní rodiny není vhodný, přichází na řadu úřad péče o mládež, který nastalou situaci řeší (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Služba je poskytována v souladu s § 27, 34, 35a, 36, 37 a 41 SGB VIII. (viz. příloha č. 3) (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Bernhard-Heising-Haus, 5-Tage-Gruppe (pětidenní skupina)

Počátek působení pětidenní skupiny byl v březnu 2005, kdy bylo nutné podniknout činnosti na podporu rodiny v krizové situaci (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010). O přidělení dítěte do pětidenní skupiny rozhoduje úřad péče o mládež (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Pětidenní skupiny tedy nabízí pomoc rodinám v obtížných životních situacích. Funkční⁴ rodina je jedna z nejdůležitějších hodnot, musí být chráněna a zachována. U rodin, kterým hrozí selhání v důsledku různých zatížení např. ekonomické, psychosociální, emocionální povahy a nezvládají proto reagovat na požadavky každodenního života potřebují odbornou pomoc, která poskytuje profesionální pomoc, jež směřuje od péče o dítě až po zajištění rodičovských kompetencí. Chceme, aby děti a rodiče/opatrovníci znali možnosti a cesty spolupráce (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Pětidenní skupiny jsou vzdělávací skupiny sloužící pro max. 10 dětí ve věku od 6 do 12 let, jež mají problémy ve škole či v rodině a jejich sociální prostředí nemusí být efektivní pro setkání s ambulantními službami. Vyhledává děti, jejichž rodiče nejsou na základě nouzové situace schopni zajistit dostačující výchovu a péči o dítě (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010). Rodiče by měli být ochotni plně spolupracovat s týmem. O dítě je zde postaráno přes týden a pokud to situace v rodině dovolí, tráví dítě víkendy s rodiči. Ti by měli být schopni postarat se o své děti jak o zmíněných víkendech tak např. v době školních prázdnin (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Dítě může v pětidenní skupině strávit max. 2 roky, ve výjimečných případech až 3 roky, většinou se ale jedná o dvouletou péči, kdy je po tuto dobu prováděna intenzivní práce s rodinou a dítě může být v případě úspěšné spolupráce integrováno zpět do původní rodiny (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010). Jednou týdně je službou organizován tzv. „model výchovy“ – zde mohou rodiče vidět správný model výchovy, uvědomí si zde své chyby v přístupu k výchově dítěte. Rodiče zde mají možnost využít také poradenství pro rodiče, jež se organizuje v přirozeném domácím prostředí, tzn. v domě rodiny, kde spolu s určeným pracovníkem řeší své problémy (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

---

⁴ *Funkční rodina* je charakteristická tím, že poskytuje dítěti podmínky pro optimální vývoj. Pokud je narušena některá z funkcí rodiny, ale vývoj dítěte ani rodinný systém není vážněji narušen, mluvíme o *problémové rodině* (Dunovský, 1986).

Na jedné straně je zde zabezpečena ochrana a určitá vzdálenost od rodičů, ale na straně druhé zůstávají s rodiči v osobním kontaktu a je udržována přirozená vazba na rodinu (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Řízení a fungování pětidenní skupiny podléhá §27, 34, 35a, 36 a 37 SGB VIII. (viz. příloha č. 3) (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Bernhard-Heising-Haus, Mutter-Kind-Gruppe (skupina pro matky s dětmi)

Skupina pro matky s dětmi byla založena na jaře roku 2003, vzhledem k vysoké poptávce. Nejprve byla situována jako lůžkové zařízení v rámci obytné skupiny pro těhotné ženy, matky s dětmi v souladu s § 19 SGB VIII. Časem se zaměřila také na otce a partnery dětí, kde se nyní jedná o úzkou spolupráci při plánování péče (nepublikované dokumenty BHH, 2010). K tomuto účelu je ve spolupráci se skupinou pro matky s dětmi nabídnuta partnerům možnost využít samostatného bydlení. Je realizovaná v prostorách BHH a jedná se o jednu místnost a kuchyň. Mají možnost využít pomoci ze strany pracovníků a zároveň jsou pracovníky kontrolováni (nepublikované dokumenty BHH, 2010).

Při přijetí se předpokládá, že každá žena má schopnosti, sílu a rozvojový potenciál. Těhotenství a narození dítěte představuje radikální změnu v životě ženy. Jedná se o změny fyzické, společenské, ekonomické a emocionální, ale především musí mladé ženy zvládat zcela nový život. Skupina nabízí profesionální podporu a péči, milující, přijímající, vděčné a podporující prostředí (nepublikované dokumenty BHH, 2010). Pomáhá ženám vrátit se do svých rolí a milujícím a zodpovědným přístupem posílit postavení k dítěti. Stávající a neporušené společenské kontakty matky mají vysokou hodnotu a je třeba je chránit. Z toho také vyplývá jejich zapojení do vzdělávacích prací a tím tak převzetí odpovědnosti (nepublikované dokumenty BHH, 2010).

Uživatelkami služeb jsou: těhotné ženy 1-2 měsíce před porodem; nezletilé a mladé ženy ve věku 15 – 35 let, které se musí starat sami alespoň o jedno dítě mladší šesti let a vyžadují odbornou péči a podporu vzhledem k jejich osobnostnímu rozvoji; ženy, které zanedbávají péči o dítě a hrozí tak újma na zdraví dítěte. Kapacita zařízení je 10 matek (nepublikované dokumenty BHH, 2010).

Uživatelkami nejsou: těhotné ženy a mladé matky, které jsou závislé na drogách, lécích nebo na alkoholu a je jim doporučena léčba; ženy s akutním rizikem sebevraždy a s duševní chorobou (nepublikované dokumenty BHH, 2010).

O délce pobytu matky s dítětem ve skupině pro matky s dětmi rozhoduje úřad péče o mládež. Zohledňuje vývojový stupeň dítěte (nepublikované dokumenty BHH, 2010).

Bernhard-Heising-Haus, Kurzzeitplätze (Krátkodobá místa)

Založení krátkodobých míst se odvíjí od zkušeností ze stacionárních oblastí, kde o péči či podpoře hovoříme ve střednědobém až dlouhodobém horizontu (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Problémy dětí nebo dospívajících bývají individuální nebo rodinné krizové situace potřebují naléhavě pomoc. Krátkodobá místa mohou poskytnout okamžitou pomoc v krizové situaci, 4-5 dětem na dobu nejdéle 3 měsíce (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Vzhledem ke složitosti jednotlivých případů jsou služby rozčleněny podle intenzity krizové situace. BHH provozuje jen tři krátkodobá místa, z nichž dvě jsou v prostorách pětidenní skupiny pro děti ze základních škol a jedno krátkodobé místo je situováno do prostor domu pro dívky (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010). Pro dospívající chlapce od 14 let neexistuje v Herfordu žádné krátkodobé místo. V organizační struktuře zařízení neexistuje žádná specifická nabídka pro tuto věkovou skupinu a nemůžeme také hovořit o vytvoření této skupiny v nejbližší době. Možné budování krátkodobého místa vychází z faktu, že v minulosti byl zájem o tuto formu pomoci spíše sporadický (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Mezi uživatele služby řadíme: děti ve školním věku, kteří se nacházejí v krizové situaci; mladé lidi, kteří potřebují pomoc na nějakou dobu, aby našli sami sebe, stabilizovali se a našli nové perspektivy; děti a mladé lidi, jejichž rodiče / rodič je na omezenou dobu zbaven rodičovské zodpovědnosti, nebo je jeho rodičovská zodpovědnost omezená (nemoc, lázeňský pobyt, hospitalizace v terapeutickém prostředí, atd.); děti a mládež, kteří jsou v ambulantní nebo pobytové lůžkové péči; děti a mladiství po psychiatrickém opatření, i když je jasné, jaká forma bydlení a péče pro ně bude žádoucí v budoucnosti (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Fungování a řízení krátkodobých míst se řídí § 27, 34, 35a, 36 a 37 SGB VIII. (viz. příloha č. 3) (nepublikované dokumenty Bernhard-Heising-Haus, 2010).

Caritas Herford, Familienpflege - qualifizierte Hilfe in besonderen Not- und Krisensituationen (péče o rodinu - kvalifikované poradenství ve zvláštních nouzových a krizových situacích)

Kvalifikované poradenství při nouzových a krizových situacích je poskytováno, pokud rodič hospitalizován v nemocnici, nebo podstupuje lázeňskou léčbu. Taktéž je poskytováno ženám s rizikovým těhotenstvím, po porodu nebo po vícečetném porodu. Dále osobám po ztrátě rodičů, osobám s psychickými nebo výchovnými problémy (Caritas, 2008).

V závislosti na poptávce lze rodinu převzít zdravotní sestrou, zejména jedná-li se o podporu a péči o děti, rozpočet další, nebo pracovníci pomohou rodině s každodenními potřebami (Caritas, 2008).

4.2.3 Služby sociální prevence

Služby sociální prevence pojímají Allgemeiner Sozialer Dienst (ASD) a Gordon – Familientraining.

Allgemeiner Sozialer Dienst (ASD) (obecná sociální služba)

Obecná sociální služba (ASD) je součástí týmu, "Pomoc na podporu rodiny" na úřadě péče o mládež v Herfordu. Pracovníci radí rodičům, kteří mají otázky ohledně o vzdělání, podpory a péče o děti v mimořádných situacích, např. pobyt v nemocnici ze strany rodičů (Herford, 2011).

Díky využití odborného poradenství a pomoci přispívá ASD k rozvoji a podpoře dětí, mladých lidí a rodičů v jejich právu na péči a výchovu svých dětí a posiluje rodiče v jejich roli. Prostřednictvím podpory projektů, programů pomoci a úzké spolupráci s institucemi, jako jsou školky a školy, se snaží ASD být k dispozici rodičům s dětmi (Herford, 2011).

Dospívajícím a mladým lidem nabízí zaměstnanci ASD pomoc v procesu jejich nezávislosti a osamostatnění. ASD zprostředkovává poradenství rodinám v období rozchodu či rozvodu. S pomocí pracovníků jsou uspořádány opatření zajišťující péči o

děti. Zaměstnanci ASD se podílejí i na soudním řízení. Platí zde úzká spolupráce s externími zdroji (Herford, 2011).

Ke klasickým úkolům úřadu péče o mládež patří také ochrana dětí, jejichž prospěch je ohrožen z různých důvodů. Pracovníci ASD pracují odděleně podle oblastí, jež se orientují na čtvrti základních škol, kterých je celkem 11 (Herford, 2011).

Gordon - Familientraining (Gordon – rodinné vzdělávání)

Gordon - rodinné vzdělávání (dále jen GFT) vyvinul Dr. Thomas Gordon a jeho personál v Solana Beach v Kalifornii, na základě jeho knihy „Rodinná konference“ (DreiEEK.de, 2008).

Gordonův model je systém komunikace a strategií řešení konfliktů založených na člověka zaměřený přístup od C. Rogerse. GFT nabízí možnost vedením a školením přehodnotit návyky a uskutečnit změny po malých krocích. Rodiče se učí dovednosti, které mohou zlepšit jejich rodinný život a styky s jinými lidmi (DreiEEK.de, 2008).

Gordonův model je vhodný pro: (1) všechny osoby, které ovlivňují jejich rodinné vztahy a chtějí pozitivní vztah se svými dětmi; (2) rodiče malých dětí, které zatím nemají problémy – zde se jedná o preventivní charakter; (3) rodiče dospívajících dětí určený ke změně nežádoucího chování a překonání problémů v rodině i ve škole; (4) rodiče s dětmi se zdravotním postižením; (5) osamělé matky, otce, nevlastní rodiče, pěstouny; (6) rodiče z různých kultur a různých náboženských prostředí; (7) pedagogy v mateřských školách, centrech denní péče a domovech, učitele, pečovatele o děti, sestry ve zdravotnických zařízeních v rámci školení (DreiEEK.de, 2008).

Jedním z hlavních cílů GFT je nabídnout rodičům možnost ovlivnit chování dítěte, když se střetává s jejich nejdůležitějšími potřebami. Dalším důležitým cílem je ukázat pomocí GFT rodičům, jak mohou pomoci svému dítěti vyrovnat se s jeho obtížemi a problémy. Třetím důležitým cílem GFT je pomoci rodičům a dětem v jejich úsilí vybudovat si dobrý vztah a pomoci jim řešit konflikty tak, aby si uvědomili, že neexistují žádné porážky. Čtvrtým cílem je podporovat rodiny, aby mohli žít v harmonickém, srdečném, otevřeném a upřímném prostředí (DreiEEK.de, 2008).

5 Porovnání služeb pro rodiny s dětmi v nepříznivé životní situaci v Olomouci a v Herfordu

V 5. kapitole se budeme zabývat jednotlivými oblastmi porovnávání služeb nabízených rodinám s dětmi v nepříznivé životní situaci v Olomouci a Herfordu. Hovořit tedy budeme o porovnávání nabídky služeb s ohledem na jednotlivé nepříznivé životní situace, porovnání dle specifických situací a dle dostupnosti služeb.

5.1 Porovnání nabídky služeb dle jednotlivých nepříznivých sociálních situací

V podkapitole 5.1 budeme srovnávat nabídky služeb pro zajištění chodu rodiny s dětmi v nepříznivých životních situacích v Olomouci a Herfordu. Jednotlivé situace budou vybrány z definice nepříznivé sociální situace uvedené v 1. kapitole

Olomouc

Sociální služby a služby související poskytované rodinám s dětmi v Olomouci níže rozčleníme podle již zmíněné definice nepříznivé sociální situace.

U první části z definice jde o **oslabení nebo ztrátu schopností z důvodu věku**. Zde jsme nezařadili žádnou ze služeb poskytovanou pro rodiny s dětmi v Olomouci.

Oslabení z důvodu nepříznivého zdravotního stavu zahrnuje Maltézskou pomoc, o.p.s., Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi a P-centrum, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, Dětské denní centrum.

Nepříznivá životní situace z důvodu **krizové sociální situace** obsahuje Domov pro ženy a matky s dětmi; Charitu Olomouc, Krizové centrum; Člověka v tísni o.p.s. – Programy sociální integrace, pobočka Olomouc; P-centrum, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, Dětské denní centrum; Středisko sociální prevence, p. o., Odborné sociální poradenství a Středisko sociální prevence, p. o., Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

Oblast **životních návyků a způsob života vedoucí ke konfliktu se společností** pojímá Oblastní spolek Českého červeného kříže Olomouc.

V okruhu **sociálně znevýhodňujícího prostředí** zaujímají své místo Centrum pro rodinný život a Maltézská pomoc, o.p.s., Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

V další sféře definice a to při **ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby** najdeme služby jako Občanské sdružení ONŽ – pomoc a poradenství pro ženy a dívky, Poradna pro ženy a dívky; Fond ohrožených dětí – Azylový dům pro matky s dětmi Olomouc; Fond ohrožených dětí – pobočka Olomouc a Domov pro ženy a matky s dětmi

V **náhlých a zpravidla nepředvídatelných událostí** je možno využít nabízených služeb Poradny pro rodinu Olomouc, pracoviště Poradenského centra sociálních služeb Olomouckého kraje, p.o.; Střediska sociální prevence Olomouc, Zařízení odborného poradenství pro péči o dítě a Domova pro ženy a matky s dětmi.

Aby mohla být nepříznivá životní situace řádně ošetřena, musí obsahovat alespoň dvě služby či organizace, jež pomoc či podporu zajistí. Z výše uvedeného vyplývá, že účel plní následující situace: (1) oslabení z důvodu nepříznivého zdravotního stavu; (2) krizové sociální situace; (3) sociálně znevýhodňujícího prostředí; (4) ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby; (5) náhlé a zpravidla nepředvídatelné události.

Z toho vyplývá, že je zajištěno 5 ze 8 nepříznivých životních situací.

Herford

Sociální služby a služby související poskytované rodinám s dětmi v Herfordu také níže rozčleníme podle již zmíněné definice nepříznivé sociální situace.

Do oblasti **oslabení nebo ztrátě schopnosti z důvodu věku** náleží služba Diakonie Herford, Lösungsorientierte Elternberatung.

Okruh **nepříznivého zdravotního stavu** zahrnuje Gordon – Familientraining, Allgemeiner Sozialer Dienst (ASD), Caritas Herford, Familienpflege - qualifizierte Hilfe in besonderen Not- und Krisensituationen, Bernhard-Heising-Haus, Kurzzeitplätze; Diakonie Herford, Lösungsorientierte Elternberatung.

V případě ohrožení rodiny a dítěte pro **krizovou sociální situaci** jmenujeme tyto služby: Allgemeiner Sozialer Dienst (ASD), Caritas Herford, Familienpflege - qualifizierte Hilfe in besonderen Not- und Krisensituationen; Bernhard-Heising-Haus, Kurzzeitplätze; Bernhard-Heising-Haus, 5-Tage-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, Mädchenwohngruppe; Beratungsstelle für Eltern, Jugendliche und Kinder.

U nesprávných **životních návyků** rodiny se nabízí Gordon – Familientraining; Bernhard-Heising-Haus, Kurzzeitplätze; Bernhard-Heising-Haus, Mutter-Kind-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, 5-Tage-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, Mädchenwohngruppe; Sozialdienst katolischer Frauen e.V. Herford; Beratungsstelle für Eltern, Jugendliche und Kinder.

Další možností nepříznivé životní situace je **způsob života vedoucí ke konfliktu se společností**. Zde se může uplatnit Gordon – Familientraining; Bernhard-Heising-Haus, 5-Tage-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, Mädchenwohngruppe; Diakonie Herford, Lösungsorientierte Elternberatung.

Rodině a dětem žijícím **sociálně znevýhodňujícím prostředí** je navrhováno Allgemeiner Sozialer Dienst (ASD); Bernhard-Heising-Haus, Kurzzeitplätze; Bernhard-Heising-Haus, Mutter-Kind-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, 5-Tage-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, Mädchenwohngruppe; Beratungsstelle für Eltern, Jugendliche und Kinder; Diakonie Herford, Lösungsorientierte Elternberatung.

V případě **ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby** se rodině doporučuje využít služeb jako je Bernhard-Heising-Haus, Mädchenwohngruppe

Rodiny se často setkávají také s **náhlými a zpravidla nepředvídatelnými událostmi**. Zde se uplatňuje Allgemeiner Sozialer Dienst (ASD), Caritas Herford, Familienpflege - qualifizierte Hilfe in besonderen Not- und Krisensituationen; Bernhard-Heising-Haus, Mutter-Kind-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, 5-Tage-Gruppe; Beratungsstelle für Eltern, Jugendliche und Kinder.

K zajištění rodin s dětmi v nepříznivé životní situaci, musí jednotlivé situace obsahovat alespoň dvě služby nebo formy pomoci. Kritérium splnili situace týkající se: (1) nepříznivého zdravotního stavu; (2) krizové sociální situace; (3) životních návyků; (4) způsobu života vedoucího ke konfliktu se společností; (5) sociálně znevýhodňujícího prostředí; (6) náhlé a zpravidla nepředvídatelné události.

Závěrem je, že služby naplňují a zabezpečují 6 z 8 situací.

5.2 Porovnání služeb dle specifických situací

V této podkapitole se budeme zabývat službami pro specifické situace jako jsou těhotenství a osamělé matky s dětmi, rodina v rozchodu či v rozvodu a rodina s problémy v sociální, vzdělávací nebo vývojové rovině dítěte.

Služby pro těhotné ženy a matky s dětmi

V **Olomouci** tyto služby zajišťují: Občanské sdružení ONŽ – pomoc a poradenství pro ženy a dívky, Poradna pro ženy a dívky; Centrum pro rodinný život; Fond ohrožených dětí – Azylový dům pro matky s dětmi Olomouc; Domov pro ženy a matky s dětmi; Charita Olomouc, Krizové centrum.

Herford nabízí: Diakonie Herford, Lösungsorientierte Elternberatung; Bernhard-Heising-Haus, Mädchenwohngruppe; Bernhard-Heising-Haus, Mutter-Kind-Gruppe; Caritas Herford, Familienpflege - qualifizierte Hilfe in besonderen Not- und Krisensituationen.

Z výše uvedeného pozorujeme, že v Olomouci nabízí svoji pomoc těhotným ženám a matkám s dětmi celkem 5 organizací a v Herfordu 4 organizace.

Rodina v rozchodu či v rozvodu

Olomouc disponuje těmito službami: Centrum pro rodinný život; Poradna pro rodinu Olomouc, pracoviště Poradenského centra sociálních služeb Olomouckého kraje, p.o.; Středisko sociální prevence, p. o., Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

V **Herfordu** nalezneme tyto formy pomoci: Beratungsstelle für Eltern, Jugendliche und Kinder; Diakonie Herford, Lösungsorientierte Elternberatung; Bernhard-Heising-Haus, 5-Tage-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, Kurzzeitplätze; Allgemeiner Sozialer Dienst (ASD); Gordon – Familientraining.

Z popsaného členění vychází, že služeb na pomoc rodině v rozchodu či rozvodu je v Olomouci 3 a v Herfordu 6.

Rodinné problémy v sociální, vzdělávací nebo vývojové rovině dítěte

Olomouc má k dispozici: Středisko sociální prevence Olomouc, Zařízení odborného poradenství pro péči o dítě; Fond ohrožených dětí – Azylový dům pro matky s dětmi Olomouc; Maltéžská pomoc, o.p.s., Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi; Charita Olomouc, Krizové centrum; Oblastní spolek Českého červeného kříže Olomouc; Člověk v tísni o.p.s. – Programy sociální integrace, pobočka Olomouc; Fond ohrožených dětí – pobočka Olomouc; P-centrum, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, Dětské denní centrum; Středisko sociální prevence, p. o., Sociálně aktivizační

služby pro rodiny s dětmi; Středisko sociální prevence, p. o., Odborné sociální poradenství.

Město **Herford** nakládá s: Beratungsstelle für Eltern, Jugendliche und Kinder; Diakonie Herford, Lösungsorientierte Elternberatung; Sozialdienst katholischer Frauen e.V. Herford; Bernhard-Heising-Haus, 5-Tage-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, Mutter-Kind-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, Kurzzeitplätze; Caritas Herford, Familienpflege - qualifizierte Hilfe in besonderen Not- und Krisensituationen; Allgemeiner Sozialer Dienst (ASD); Gordon – Familientraining.

Poslední specifickou situací jsou rodinné problémy v sociální, vzdělávací nebo vývojové rovině dítěte, jejíž zabezpečení je v Olomouci uskutečněno pomocí 10 služeb, zatímco v Herfordu 9 službami.

5.3 Porovnání dostupnosti služeb

Místní i časová dostupnost služeb je jedním z hlavních kritérií výběru služby rodinou. V našem případě se zaměříme na místní dostupnost ve městech Olomouc a Herford. Službu za místně dostupnou budeme považovat tehdy, bude-li její vzdálenost od centra města menší než 2km.

Olomouc

U služeb vyjmenovaných ve 3. kapitole si nyní určíme místní dostupnost. Musí splňovat výše uvedené kritérium a to, že od centra nemohou být vzdálené více než 2km. Za centrum města jmenujeme pro naše účely Horní náměstí města Olomouce. Adresy služeb naleznete v příloze č. 4.

Tuto podmínku **splňují**: Občanské sdružení ONŽ - pomoc a poradenství pro ženy a dívky, poradna pro ženy a dívky; Centrum pro rodinný život; Poradna pro rodinu Olomouc, pracoviště poradenského centra sociálních služeb Olomouckého kraje, p.o.; Fond ohrožených dětí - Azylový dům pro matky s dětmi Olomouc; Maltéžská pomoc, o.p.s., sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi; Charita Olomouc, Středisko Samaritán pro lidi bez domova, Krizové centrum; Člověk v tísni, o.p.s. - Programy sociální integrace, pobočka Olomouc; Oblastní spolek Českého červeného kříže Olomouc, Ošacovací středisko; Fond ohrožených dětí - pobočka Olomouc; P-centrum, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, Dětské denní centrum; Středisko

sociální prevence, p.o., Odborné sociální poradenství; Středisko sociální prevence, p.o., Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi; Středisko sociální prevence, p.o., Zařízení odborného poradenství pro péči o dítě.

Podmínku **nesplňuje**: Domov pro ženy a matky s dětmi.

Z uvedených informací vyplývá, že podmínku místní dostupnosti splňuje 13 ze 14 zařízení.

Herford

U služeb uvedených ve 4. kapitole si taktéž určíme místní dostupnost. Kritériem opět bude, že se služby nesmí nacházet dále než 2km od centra města. Centrem města jmenujeme v tomto případě Rathausplatz. Adresy služeb naleznete v příloze č.5.

Podmínku **splňují**: Allgemeiner Sozialer Dienst (ASD); Beratungsstelle für Eltern, Jugendliche und Kinder; Caritas Herford, Familienpflege - qualifizierte Hilfe in besonderen Not- und Krisensituationen; Sozialdienst katholischer Frauen e.V. Herford; Diakonie Herford, Lösungsorientierte Elternberatung, Jugendamt (úřad péče o mládež).

Podmínku **nesplňují**: Bernhard-Heising-Haus, Mutter-Kind-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, 5-Tage-Gruppe; Bernhard-Heising-Haus, Kurzzeitplätze; Bernhard-Heising-Haus, Mädchenwohngruppe; Gordon – Familientraining.

Ze členění služeb dle místní dostupnosti se ukazuje, že podmínku splnilo 6 z 11 služeb.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce je věnovaná rodinám s dětmi v nepříznivé životní situaci a nabídce služeb této cílové skupině. Cílem bylo definovat nepříznivou životní situaci a pojem sociální služba v České republice a Německu. Dále popsat systém sociálních služeb a služeb souvisejících pomáhajících rodinám s dětmi v nepříznivé životní situaci v Olomouci a v Herfordu.

Pojem nepříznivá životní situace je velice široký, proto jsme si ho blíže specifikovali pomocí konceptů životní situace, nepříznivá sociální situace a krizová životní situace. Zmíněné koncepty nám dali představu, co se pod nepříznivou životní situací skrývá.

Samotná nabídka služeb uvedená ve 3. a 4. kapitole ukazuje jistou vyváženost na straně služeb v Olomouci a rozkolísanost města Herford. Služby jsou rozvržené do tří skupin a to na sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. U města Olomouce pozorujeme úměrné rozdělení služeb, tzn. že všechny tři složky jsou obsazeny podobným počtem služeb. Kdežto u Herfordu vidíme silné zaplnění službami v oblasti služeb sociální péče, zatímco služby sociální prevence disponují pouze dvěma službami.

Pátá kapitola je již věnovaná samotnému srovnávání nabídky služeb v Olomouci a Herfordu. První oblast srovnávání nabízí náhled na nabídku služeb dle definice nepříznivé sociální situace, tedy vymezení jednotlivých situací a jejich zabezpečení. Vybráno bylo celkem 8 situací, z nichž 5 zaopatřuje město Olomouc a 6 město Herford, zde tedy sledujeme jistý soulad mezi pomocemi.

Další oblastí bylo zkoumání, nakolik zajišťují města pomoc ve specifických situacích. Jednalo se o těhotenství a osamělé matky s dětmi, rodinu v rozchodu či v rozvodu a rodinné problémy v sociální, vzdělávací a vývojové rovině dítěte. U služeb pro těhotné ženy a osamělé matky s dětmi sledujeme jistou podobnost, i když má město Olomouc o jednu službu více. V případě rodiny v rozchodu či v rozvodu je na výši město Herford se svými šesti službami, oproti Olomouci, jež má jen tři služby. A poslední skupinou jsou rodinné problémy v sociální, vzdělávací a vývojové rovině dítěte. Zde pozorujeme takřka shodu. Olomouc opět převyšuje jen o jednu službu.

U poslední oblasti porovnávání, a to u dostupnosti služeb vnímáme velkou převahu nabídky služeb v Olomouci. Ze čtrnácti služeb splňuje podmínky dostupnosti třináct služeb. V Herfordu je z jedenácti služeb dostupných pouze pět.

Vzhledem k tomu, že má město Olomouc o 35 000 obyv. více a disponuje čtrnácti službami, zatímco město Herford pouze jedenácti, musím konstatovat, že nabídka služeb je velmi vyvážená. Město Olomouc by se mělo více zaměřit na rodiny v rozchodu či v rozvodu, naopak město Herford by mělo směřovat své další kroky v cestě za rodinami v obtížných situacích ke službám sociální prevence a k dostupnosti služeb.

Seznam literatury a pramenů

Literatura

- BAREŠ, P. (2006) *Přiměřenost sociálních služeb aktuálním potřebám*. Praha. VÚPSV
- DUNOVSKÝ, J. a kol. (1986) *Dítě a poruchy rodiny*. Praha. Avicenum.
- MATĚJČEK, Z. (1994): *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Praha. Portál.
- MATOUŠEK, O. a kol., (2005): *Sociální práce v praxi*. Praha. Portál.
- MATOUŠEK, O. (2007a) *Základy sociální práce*. Praha. Portál
- MATOUŠEK, O. (2007b) *Sociální služby*. Praha. Portál.
- MATOUŠEK, O. a kol., (2008a): *Metody a řízení sociální práce*. Praha. Portál.
- MATOUŠEK, O. (2008b): *Slovník sociální práce*. Praha. Portál.
- MATOUŠEK, O., Pazlarová, H. (2010) *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny*. Praha. Portál.
- NAVRÁTIL, P. (2000) *Úvod do teorií a metod sociální práce*. Brno. Národní centrum pro rodinu.
- NAVRÁTIL, P. (2001) *Teorie a metody sociální práce*. Brno. Národní centrum pro rodinu.
- NAVRÁTIL, P. (2003) *Životní situace jako předmět intervence sociálního pracovníka*. Sociální práce/Sociální práca, č. 2, s. 87.
- PÖTHE, P. (1999) *Dítě v ohrožení*. Praha. G plus G
- PREKOP, J. (2010) *I rodiče by měli dělat chyby*. Praha. Portál.
- SIROVÁTKA, T. a kol. (2006): *Rodina, zaměstnání a sociální politika*. Fakulta sociálních studií MU v Brně. ALBERT.
- ŠRAJER, J., MUSIL, L. (2008) *Etické kontexty sociální práce s rodinou*. Brno. Albert.
- VESELÁ, R. a kol. (2005): *Rodina a rodinné právo*. Praha. EUROLEX BOHEMIA
- ZVONAŘOVÁ, M. (2005) *Každý případ je nutno posuzovat individuálně*. Sociální práce/Sociální práca. č. 2., s. 2.

Závěrečné práce

- DVORSKÁ, E. (2011): *Sociální práce a služby určené rodičům s dětmi v nepříznivé životní situaci* (absolventská práce). Olomouc: CARITAS-VOŠ sociální Olomouc.
- SGLUNDOVÁ, A. (2010): *Sociální práce s dětmi ze sociálně slabých rodin v ČR* (absolventská práce). Olomouc: CARITAS-VOŠ sociální Olomouc.

RŮŽIČKOVÁ, R. (2009) *Životní situace rodin s dětmi v kontextu sociálního vyloučení* (magisterská diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita.

Zákony

Deklarace práv dítěte v účinném znění ke dni 20.11.1959.

Úmluva o právech dítěte. Úmluva č. 104/1991 Sb. v účinném znění ke dni 06.02.1991.

Zákon o sociálních službách. Zákon č. 108/2006 Sb. v účinném znění ke dni 14.03.2006.

Internetové zdroje

BIBLIO HELP (2009): Sociální problémy a životní situace [on-line]. Dostupné z <http://www.bibliohelp.cz/knihy/socialni-problemy-zivotni-situace>

BKE (2011a): Jugendberatung [on-line]. Dostupné z <https://www.bke-beratung.de/User/>

BKE (2011b): Elternberatung [on-line]. Dostupné z <https://www.bke-beratung.de/User/>

CARITAS (2008): Familienpflege - qualifizierte Hilfe in besonderen Not- und Krisensituationen [on-line]. Dostupné z http://www.caritasverband-herford.de/NEUE_SEITEN/FAM_PFLEGE.HTM

CENTRUM PRO RODINNÝ ŽIVOT OLOMOUC (2005): Informace o nás [on-line]. Dostupné z <http://www.rodinnyzivot.cz/?q=node/9>

ČLOVĚK V TÍSNI (2006): Sociálně aktivizační služby se snaží udržet rodiny pohromadě [on-line]. Dostupné z <http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=219&idArt=1404>

ČSÚ, OLOMOUC (2011): Nezaměstnanost v Olomouckém kraji k 30.6.2011 [on-line]. Dostupné z http://www.czso.cz/xm/redakce.nsf/i/nezamestnanost_v_olomouckem_kraji_k_30_6_2011

DIAKONIE HERFORD (2011): Lösungorientierte Elternberatung [on-line]. Dostupné z <http://www.diakonie-herford.de/elternberatung.html>

DREIEEK.DE (2008): Gordon-Familientraining [on-line]. Dostupné z [http://www.dreieek.de/selfsite.php?aktion=Gordon Familientraining](http://www.dreieek.de/selfsite.php?aktion=Gordon+Familientraining)

FOD (2010): Fond ohrožených dětí [on-line]. Dostupné z <http://www.fod.cz/>

CHARITA OLOMOUC (2007): Středisko Samaritán pro lidi bez domova [on-line]. Dostupné z <http://www.olomouc.charita.cz/socialni-sluzby-SLD>

IFSW (2000) : Neue Definition von Sozialarbeit [on-line]. Dostupné z <http://www.dbsh.de/internationale.pdf>

INFORMAČNÍ CENTRUM VLÁDY ČR (2009) : Deklarace práv dítěte [on-line] Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/tema/deklarace-prav-ditete-63749/tmplid-560/>

DAS JUGENDAMT (2011): Was Jugendämter leisten? [on-line]. Dostupné z <http://www.lwl.org/lja-download/unterstuetzung-die-ankommt/extern/JA-Pocketbroschuere.pdf>

KPSS (2010): KPSS Olomouc [on-line]. Dostupné z <http://www.olomouc.eu/kpss/search.php?rsvelikost=sab&rstext=all-phpRS-all&rstema=3>

KREIS HERFORD (2011): Beratungsstelle für Eltern, Jugendliche und Kinder [on-line]. Dostupné z <http://www.kreis-herford.de/index.phtml?NavID=393.819&La=1>

MALTÉZSKÁ POMOC (2002): Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi [on-line]. Dostupné z <http://www.maltezskapomoc.cz/centrum-olomouc/jak-pomahame/dddddd>

MPSV (2005): Sociální služby – poskytovatelé a dostupnost [on-line]. Dostupné z <http://www.mpsv.cz/cs/9>

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ ONŽ (2011): Občanské sdružení ONŽ – pomoc a poradenství pro ženy a dívky [on-line]. Dostupné z <http://www.poradnaprozeny.eu/index.php?nid=9815&lid=CZ&oid=207479>

OLOMOUC (2002a): Fakta a zajímavosti [on-line]. Dostupné z [http://www.olomouc.eu/tourism/basic-information/facts-and-attractions_\(cesky\)](http://www.olomouc.eu/tourism/basic-information/facts-and-attractions_(cesky))

OLOMOUC (2002b): Sociální služby a související služby statutárního města Olomouce [on-line]. Dostupné z [http://www.olomouc.eu/portal/socialni-sluzby-olomouc_\(cesky\)](http://www.olomouc.eu/portal/socialni-sluzby-olomouc_(cesky))

OS ČČK OLOMOUC (2008): OS ČČK Olomouc [on-line]. Dostupné z <http://cck-ol.webnode.cz/>

P-CENTRUM (2011): Centrum pro rodiny s dětmi [on-line]. Dostupné z http://www.p-centrum.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=3&Itemid=4

PORADNA PRO RODINU (2008): Poradna pro rodinu [on-line]. Dostupné z <http://www.poradnaprorodinu.cz/products/poradna-pro-rodinu-olomouc/>

SKF-HERFORD (2011): Sozialdienst katholischer Frauen e.V. Herford [on-line]. Dostupné z <http://www.skf-herford.de/ehrenamt.html>

SOZIALGESETZBUCH (2003): Sozialgesetzbuch Achtes Buch Kinder- und Jugendhilfe [on-line]. Dostupné z http://www.sozialgesetzbuch.de/gesetze/08/index.php?norm_ID=0800000SSP

SSP-OL (2010): O nás [on-line]. Dostupné z <http://ssp-ol.cz/>

VERHALTEN UND ENTWICKLUNG VON KINDERN (2011) : Definition: Sozialpädagogik [on-line]. Dostupné z <http://www.gk12ifl.ziemke-koeln.de/sozpaed/AllgemeinSozpaed.htm>

Nepublikované dokumenty

BERNHARD-HEISING-HAUS (2010): Leistungsbeschreibung, QM Handbuch

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Deklarace práv dítěte

Zásada 1

Dítě požívá všech práv stanovených v této Deklaraci. Tato práva má bez výjimky každé dítě, bez rozlišování nebo diskriminace podle rasy, barvy pleti, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku, rodu nebo postavení, ať již jeho samého, nebo jeho rodiny.

Zásada 2

Dítě požívá zvláštní ochrany. Zákon a ostatní opatření necht' mu poskytují příležitost i prostředky k tomu, aby se mohlo rozvíjet fyzicky, duševně, morálně, duchovně a sociálně zdravým způsobem a v podmínkách svobody a důstojnosti. Nejvyšším měřítkem zákonodárné činnosti v této oblasti je zájem dítěte.

Zásada 3

Dítě má od narození právo na jméno a na státní příslušnost.

Zásada 4

Dítě požívá výhod sociálního zabezpečení. Je oprávněno vyrůstat a rozvíjet se ve zdraví; proto se jemu i jeho matce poskytuje zvláštní péče a ochrana včetně přiměřené péče v době před jeho narozením i po něm. Dítě má právo na přiměřenou výživu, bydlení, zotavení a lékařskou péči.

Zásada 5

Dítěti, které je fyzicky, duševně nebo sociálně postiženo, se poskytuje zvláštní zacházení, výchova a péče, jak to vyžaduje jeho zvláštní postavení.

Zásada 6

Dítě potřebuje k plnému a harmonickému vývoji své osobnosti lásku a porozumění. Pokud je to možné, má vyrůstat v péči svých rodičů, kteří jsou za ně

odpovědni, a v ovzduší přízně, morálního i materiálního zabezpečení; dítě v útlém věku může být odloučeno od své matky pouze za výjimečných okolností. Společnost i úřady jsou povinny poskytovat zvláštní péči dětem bez rodičů a dětem bez přiměřených prostředků k životu. Finanční podpora státu a jiná pomoc dětem z početných rodin je žádoucí.

Zásada 7

Dítě má nárok na vzdělání, které má být bezplatné a povinné, alespoň v začátečních stupních. Má mu být poskytována výchova, která pomáhá zvýšit jeho všeobecnou kulturní úroveň a umožní mu na základě stejných příležitostí rozvíjet jeho schopnosti, úsudek a

smysl pro morální a sociální odpovědnost a stát se tak platným členem společnosti. Nejlepší zájmy dětí mají být vůdčími zásadami pro ty, kdož odpovídají za výchovu a vedení dítěte. Tuto odpovědnost nesou v prvé řadě rodiče dítěte. Dítě má mít plnou možnost ke hrám a zotavení, jež by měly mít stejné poslání jako vzdělání; společnost a státní úřady mají usilovat o to, aby dítě mohlo tohoto práva užívat.

Zásada 8

Dítě bude za všech okolností mezi prvními, komu bude poskytnuta ochrana a pomoc.

Zásada 9

Dítě má být chráněno před všemi formami nedbalosti, krutosti a vykořisťování. Nesmí být předmětem obchodu v žádné podobě. Dítě nesmí být přijato do zaměstnání před dosažením přiměřeného minimálního věku; v žádném případě mu nebude nuceno nebo dovoleno vykonávat jakékoli povolání nebo zaměstnání, jež by mohlo škodit jeho zdraví nebo výchově, anebo by překáželo jeho tělesnému, duševnímu nebo morálnímu vývoji.

Zásada 10

Dítě musí být chráněno před činy, jež by mohly podporovat rasovou, náboženskou nebo jakoukoli jinou formu diskriminace. Musí být vychovááno v duchu porozumění, snášenlivosti, přátelství mezi národy, míru a všeobecného bratrství a v plném vědomí, že svou energii a nadání má věnovat službě bližním.

Příloha č. 2: **Dotazník funkčnosti rodiny**

Matoušek, Palzlarová (2010, podle Dunovský, 1986, s.17) využívají tzv. Dotazník funkčnosti rodiny, což je klasifikační schéma určené profesionálům. Schéma používá následující kritéria:

- **složení rodiny** – úplná, neúplná, doplněná nevlastním rodičem, „družská“ a náhradní;
- **stabilita rodiny** – pevná, narušená, rozvrácená;
- **sociálně-ekonomická situace** – velmi dobrá, dobrá, uspokojivá, špatná, velmi špatná; hodnotí se podle věku rodičů, vzdělání, typu zaměstnání, rodinného stavu, čistého příjmu na hlavu, kategorie bytu, počet osob na obytnou místnost, vybavení bytu;
- **osobnost rodičů** – vyrovnaná s dobrou společenskou adaptací, nevyrovnaná s problémy, patologická;
- **sourozenci** – dítě má alespoň jednoho sourozence, dítě je jedináček, sourozenci jsou postižení nebo žijí mimo rodinu;
- **stav a vývoj dítěte** – odpovídá normě, vážněji narušený, těžce narušený;
- **zájem rodičů o dítě** – opravdový, formální, nedostatečný, nezájem či nenávislný vztah;
- **péče rodičů o dítě** – velmi dobrá, uspokojivá, dostatečná, špatná, nedostatečná či traumatizující.

Rodiny jsou bodovány systémem tzv. trestných bodů, které se za jednotlivá kritéria sčítají. Každým získaným bodem se posuzovaná rodina posunuje směrem k typu afunkční rodiny, tj. k pásmu 15-24 bodů. V pásnu 10-14 bodů jde podle Dunovského o rodinu dysfunkční, v pásnu 5-9 je rodina posuzována jako problémová a v pásnu 0-4 body jde o rodinu funkční, resp. eufunkční. Na problém objektivitu posuzovatele v práci není brán zřetel.

§ 27

Hilfe zur Erziehung

(1) Ein Personensorgeberechtigter hat bei der Erziehung eines Kindes oder eines Jugendlichen Anspruch auf Hilfe (Hilfe zur Erziehung), wenn eine dem Wohl des Kindes oder des Jugendlichen entsprechende Erziehung nicht gewährleistet ist und die Hilfe für seine Entwicklung geeignet und notwendig ist.

(2) Hilfe zur Erziehung wird insbesondere nach Maßgabe der §§ 28 bis 35 gewährt. Art und Umfang der Hilfe richten sich nach dem erzieherischen Bedarf im Einzelfall; dabei soll das engere soziale Umfeld des Kindes oder des Jugendlichen einbezogen werden.

(3) Hilfe zur Erziehung umfaßt insbesondere die Gewährung pädagogischer und damit verbundener therapeutischer Leistungen. Sie soll bei Bedarf Ausbildungs- und Beschäftigungsmaßnahmen im Sinne von § 13 Abs. 2 einschließen.

§ 34

Heimerziehung, sonstige betreute Wohnform

Hilfe zur Erziehung in einer Einrichtung über Tag und Nacht (Heimerziehung) oder in einer sonstigen betreuten Wohnform soll Kinder und Jugendliche durch eine Verbindung von Alltagserleben mit pädagogischen und therapeutischen Angeboten in ihrer Entwicklung fördern. Sie soll entsprechend dem Alter und Entwicklungsstand des Kindes oder des Jugendlichen sowie den Möglichkeiten der Verbesserung der Erziehungsbedingungen in der Herkunftsfamilie

1. eine Rückkehr in die Familie zu erreichen versuchen oder
2. die Erziehung in einer anderen Familie vorbereiten oder
3. eine auf längere Zeit angelegte Lebensform bieten und auf ein selbständiges Leben vorbereiten.

Jugendliche sollen in Fragen der Ausbildung und Beschäftigung sowie der allgemeinen Lebensführung beraten und unterstützt werden.

§ 35a

Eingliederungshilfe für seelisch behinderte Kinder und Jugendliche

(1) Kinder und Jugendliche haben Anspruch auf Eingliederungshilfe, wenn

1. ihre seelische Gesundheit mit hoher Wahrscheinlichkeit länger als sechs Monate von dem für ihr Lebensalter typischen Zustand abweicht und
2. daher ihre Teilhabe am Leben in der Gesellschaft beeinträchtigt ist oder eine solche Beeinträchtigung zu erwarten ist.

(2) Die Hilfe wird nach dem Bedarf im Einzelfall

1. in ambulanter Form,
2. in Tageseinrichtungen für Kinder oder in anderen teilstationären Einrichtungen,
3. durch geeignete Pflegepersonen und
4. in Einrichtungen über Tag und Nacht sowie sonstigen Wohnformen geleistet.

(3) Aufgaben und Ziel der Hilfe, die Bestimmung des Personenkreises sowie die Art der Leistungen richten sich nach § 53 Abs. 3 und 4 Satz 1, den §§ 54, 56 und 57 des Zwölften Buches soweit diese Bestimmungen auch auf seelisch behinderte oder von einer solchen Behinderung bedrohte Personen Anwendung finden.

(4) Ist gleichzeitig Hilfe zur Erziehung zu leisten, so sollen Einrichtungen, Dienste und Personen in Anspruch genommen werden, die geeignet sind, sowohl die Aufgaben der Eingliederungshilfe zu erfüllen als auch den erzieherischen Bedarf zu decken. Sind heilpädagogische Maßnahmen für Kinder, die noch nicht im schulpflichtigen Alter sind, in Tageseinrichtungen für Kinder zu gewähren und läßt der Hilfebedarf es zu, so sollen Einrichtungen in Anspruch genommen werden, in denen behinderte und nichtbehinderte Kinder gemeinsam betreut werden.

§ 36

Mitwirkung, Hilfeplan

(1) Der Personensorgeberechtigte und das Kind oder der Jugendliche sind vor der Entscheidung über die Inanspruchnahme einer Hilfe und vor einer notwendigen Änderung von Art und Umfang der Hilfe zu beraten und auf die möglichen Folgen für die Entwicklung des Kindes oder des Jugendlichen hinzuweisen. Vor und während einer langfristig zu leistenden Hilfe außerhalb der eigenen Familie ist zu prüfen, ob die Annahme als Kind in Betracht kommt. Ist Hilfe außerhalb der eigenen Familie

erforderlich, so sind die in Satz 1 genannten Personen bei der Auswahl der Einrichtung oder der Pflegestelle zu beteiligen. Der Wahl und den Wünschen ist zu entsprechen, sofern sie nicht mit unverhältnismäßigen Mehrkosten verbunden sind. Wünschen die in Satz 1 genannten Personen die Erbringung einer in § 78a genannten Leistung in einer Einrichtung, mit deren Träger keine Vereinbarungen nach § 78b bestehen, so soll der Wahl nur entsprochen werden, wenn die Erbringung der Leistung in dieser Einrichtung nach Maßgabe des Hilfeplanes nach Absatz 2 geboten ist.

(2) Die Entscheidung über die im Einzelfall angezeigte Hilfeart soll, wenn Hilfe voraussichtlich für längere Zeit zu leisten ist, im Zusammenwirken mehrerer Fachkräfte getroffen werden. Als Grundlage für die Ausgestaltung der Hilfe sollen sie zusammen mit dem Personensorgeberechtigten und dem Kind oder dem Jugendlichen einen Hilfeplan aufstellen, der Feststellungen über den Bedarf, die zu gewährende Art der Hilfe sowie die notwendigen Leistungen enthält; sie sollen regelmäßig prüfen, ob die gewählte Hilfeart weiterhin geeignet und notwendig ist. Werden bei der Durchführung der Hilfe andere Personen, Dienste oder Einrichtungen tätig, so sind sie oder deren Mitarbeiter an der Aufstellung des Hilfeplans und seiner Überprüfung zu beteiligen.

(3) Erscheinen Hilfen nach § 35a erforderlich, so soll bei der Aufstellung und Änderung des Hilfeplans sowie bei der Durchführung der Hilfe ein Arzt, der über besondere Erfahrungen in der Hilfe für Behinderte verfügt, beteiligt werden. Erscheinen Maßnahmen der beruflichen Eingliederung erforderlich, so sollen auch die Stellen der Bundesagentur für Arbeit beteiligt werden.

§ 37

Zusammenarbeit bei Hilfen außerhalb der eigenen Familie

(1) Bei Hilfen nach §§ 32 bis 34 und § 35a Abs. 2 Nr. 3 und 4 soll darauf hingewirkt werden, daß die Pflegeperson oder die in der Einrichtung für die Erziehung verantwortlichen Personen und die Eltern zum Wohl des Kindes oder des Jugendlichen zusammenarbeiten. Durch Beratung und Unterstützung sollen die Erziehungsbedingungen in der Herkunftsfamilie innerhalb eines im Hinblick auf die Entwicklung des Kindes oder Jugendlichen vertretbaren Zeitraums so weit verbessert werden, daß sie das Kind oder den Jugendlichen wieder selbst erziehen kann. Während dieser Zeit soll durch begleitende Beratung und Unterstützung der Familien darauf hingewirkt werden, daß die Beziehung des Kindes oder Jugendlichen zur

Herkunftsfamilie gefördert wird. Ist eine nachhaltige Verbesserung der Erziehungsbedingungen in der Herkunftsfamilie innerhalb dieses Zeitraums nicht erreichbar, so soll mit den beteiligten Personen eine andere, dem Wohl des Kindes oder des Jugendlichen förderliche und auf Dauer angelegte Lebensperspektive erarbeitet werden.

(2) Die Pflegeperson hat vor der Aufnahme des Kindes oder des Jugendlichen und während der Dauer der Pflege Anspruch auf Beratung und Unterstützung; dies gilt auch in den Fällen, in denen dem Kind oder dem Jugendlichen weder Hilfe zur Erziehung noch Eingliederungshilfe gewährt wird oder die Pflegeperson der Erlaubnis nach § 44 nicht bedarf. § 23 Abs. 4 gilt entsprechend.

(3) Das Jugendamt soll den Erfordernissen des Einzelfalls entsprechend an Ort und Stelle überprüfen, ob die Pflegeperson eine dem Wohl des Kindes oder des Jugendlichen förderliche Erziehung gewährleistet. Die Pflegeperson hat das Jugendamt über wichtige Ereignisse zu unterrichten, die das Wohl des Kindes oder des Jugendlichen betreffen.

§ 41

Hilfe für junge Volljährige, Nachbetreuung

(1) Einem jungen Volljährigen soll Hilfe für die Persönlichkeitsentwicklung und zu einer eigenverantwortlichen Lebensführung gewährt werden, wenn und solange die Hilfe aufgrund der individuellen Situation des jungen Menschen notwendig ist. Die Hilfe wird in der Regel nur bis zur Vollendung des 21. Lebensjahres gewährt; in begründeten Einzelfällen soll sie für einen begrenzten Zeitraum darüber hinaus fortgesetzt werden.

(2) Für die Ausgestaltung der Hilfe gelten § 27 Abs. 3 sowie die §§ 28 bis 30, 33 bis 36, 39 und 40 entsprechend mit der Maßgabe, daß an die Stelle des Personensorgeberechtigten oder des Kindes oder des Jugendlichen der junge Volljährige tritt.

(3) Der junge Volljährige soll auch nach Beendigung der Hilfe bei der Verselbständigung im notwendigen Umfang beraten und unterstützt werden.

Příloha č. 4: Adresy služeb pro rodiny s dětmi v nepříznivé životní situaci v Olomouci.

Občanské sdružení ONŽ - pomoc a poradenství pro ženy a dívky, poradna pro ženy a dívky	Remešova 1
Centrum pro rodinný život	Biskupské nám. 2
Poradna pro rodinu Olomouc, pracoviště poradenského centra sociálních služeb Olomouckého kraje, p.o.	Žilinská 126/7
Fond ohrožených dětí - Azylový dům pro matky s dětmi Olomouc	Sokolská 50
Domov pro ženy a matky s dětmi	Holečkova 7
Maltéžská pomoc, o.p.s., sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	Wurmova 6
Charita Olomouc, Středisko Samaritán pro lidi bez domova, Krizové centrum	Wurmova 5
Člověk v tísni, o.p.s. - Programy sociální integrace, pobočka Olomouc	Litovelská 14
Oblastní spolek Českého červeného kříže Olomouc, Ošacovací středisko	Sokolská 32
Fond ohrožených dětí - pobočka Olomouc	Kapucínská 16
P-centrum, Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, Dětské denní centrum	Laffayetova 9
Středisko sociální prevence, p.o., Odborné sociální poradenství	Na Vozovce 26
Středisko sociální prevence, p.o., Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi	Na Vozovce 26
Středisko sociální prevence, p.o., Zařízení odborného poradenství pro péči o dítě	Na Vozovce 26

Příloha č. 5: Adresy služeb pro rodiny s dětmi v nepříznivé životní situaci v Herfordu.

Jugendamt Herford	Rathausplatz 1
Beratungsstelle für Eltern, Jugendliche und Kinder	Amtshausstraße 4
Diakonie Herford, Lösungsorientierte Elternberatung	Auf der Freiheit 25
Sozialdienst katholischer Frauen e.V. Herford	Berliner Straße 10
BHH, Mädchenwohngruppe	Salzuflerstraße 19
BHH, 5-Tage-Gruppe	Langenbergstraße 23a
BHH, Mutter-Kind-Gruppe	Langenbergstraße 23a
BHH, Kurzzeitplätze	Langenbergstraße 23a
Caritas Herford, Familienpflege	Clarenstraße 24
Allgemeiner Sozialer Dienst (ASD)	Auf der Freiheit 23
Gordon – Familientraining	Im Berkendahl 13